

Utdanning
Nr. 1, 17. januar 2025

Saga og de gode hjelperne

INNHOOLD

Historien om et mobbeoppgjør

Les om da bygda Drangedal bekjempet mobbingen.

«Jeg husker at jeg gikk veldig mye rundt og gråt i friminuttene.»

26

300 norske skoler bryter loven

300 skoler har for mange elever per lærer. KS mener lærernormen bør skrotes.

30

Måtte kjempe for lovfestede rettigheter

Da kontaktlærer Isabella tok opp behovet for ammefri, begynte en rekke problemer.

18

Forløsende praksis

Bjørn Arne Sørsletts gylne opplevelse viser hvordan en mer praktisk skolehverdag kan virke forløsende på elever.

56

Elevene skal famle seg frem

Dagens pedagogikk ser ikke betydningen av herming som del av læring, skriver lærer Jan Jørgen Skartveit.

Quiz-tid

Prøv deg på femten snedige spørsmål.

Hold deg oppdatert på

UTDANNINGSNYTT

LEDER

Skjebnear for lærernormen

2025 begynner der 2024 slutta: med diskusjoner om minstenormen for lærertetthet. For selv om kommunene fikk fem milliarder kroner ekstra i overføringer fra staten i fjor høst, står fortsatt mange i økonomisk skvis. Styreleder i KS, Gunn Marit Helgesen, er langt ifra optimistisk for hva det nye året vil bringe.

– Ekstra bevilgninger er ikke nok for å hindre kutt i mange tjenester, advarte hun i en pressemelding før nyttårsrakettene gikk av.

Det kan nok Utdanningsforbundets leder, Geir Røsvoll, nikke til. Men når det kommer til løsning, står de to milevis fra hverandre. KS vil skrote lærernormen. De mener kommunene må stå friere i bruken av ressursene de har. Det har fått Røsvoll til å brette opp ermene. Han fyrer løs med sterke adjektiver: – Tendensiøst og uforsvarlig, sa han til Utdanningsnytt før jul.

Spørsmålet er om han har støtten han trenger på Stortinget, også etter valget til høsten. Vår sporing viser at de politiske partiene er delt. Mens Rødt, SV, Ap, Venstre og KrF står hardt på lærernormen, svarer Sp at dette kan bli en sak for landsmøtet. Høyre sier de er åpne for å endre normen, Frp støtter KS helhjerta. Partiet troner på målingene, som landets desidert største parti.

Også blant lærerorganisasjonene er meningene delte. UDFs utfordrer, Skolenes landsforbund, ønsker å erstatte dagens lærernorm med reelle klassedelingstall. For selv om innføringen av lærernormen har ført til tusenvis av flere lærere i norske skoler, har også forskere sådd tvil om den treffer riktig, der behovene er størst.

Med det bakteppet kan høstens stortingsvalg bli et skjebnevalg for lærernormen, i alle fall slik vi kjenner den.

Kaja Mejlbo, ansvarlig redaktør

KOMMUNEØKONOMI

Brukte bemanningspenger til å tette hull i kommunekassa

Bergen fikk 55 millioner kroner til bedre bemanning i barnehage og skolefritidsordning. Pengene ble brukt på annet.

Tekst: Dina Jeanette Danielsen

Etter budsjettenigheten mellom regjeringspartiene og SV i fjor vedtok Stortinget å bevilge til sammen 1,35 milliarder kroner ekstra til økt bemanning i barnehager og SFO. 800 millioner kroner til kommunene skal gå til bedre bemanning i barnehagene, resten til SFO.

Hvor mye den enkelte kommune får, er avhengig av innbyggertall. Men pengene er ikke øremerkede.

Bergens andel av disse pengene skal være 55 millioner kroner. Dette er penger som byrådet i all hovedsak har valgt å bruke til å dekke neste års budsjettunderskudd, ifølge Bergens Tidende.

5 millioner skal brukes til å styrke barnehagene,

– Det er utrolig viktig at vi har respekt for at de pengene er ment for økt bemanning i barnehagene. Det er en stor bemanningskrise i barnehagene, sier Geir Røsvoll, leder i Utdanningsforbundet.

og da i form av et såkalt nærværprosjekt som skal få ned sykefraværet.

I Bergen har flere barnehager måttet befor-

eldre hente tidlig fordi bemanningen har vært for dårlig på grunn av høyt sykefravær og mangel på vikarer. Avdelinger er også blitt stengt.

Utdanningsforbundets leder, Geir Røsvoll, mener det er viktig at kommunepolitikere følger opp de føringene som ligger i statsbudsjettet.

– Det er utrolig viktig at vi har respekt for at de pengene er ment for økt bemanning i barnehagene. Det er en stor bemanningskrise i barnehagene, sier Røsvoll til Utdanningsnytt.

Han er derfor oppgitt over at Bergen kommune har omdisponert midlene.

– Problemene er så godt beskrevet at her burde lokalpolitikerne handlet med større klokhet, sier Røsvoll.

Også Arbeiderpartiet i Bergen mener byrådet ikke forstår utfordringene i sektoren.

– Det vitner om en manglende forståelse for hva som faktisk foregår i barnehagene og på SFO, sier Linn Kristin Engø (Ap), leder av utvalg for barnehage, skole og idrett i Bergen.

Advarer mot oppsigelser på sikt

Barnehage og skole har blitt prioritert høyest i budsjettet, sier finansbyråd i Bergen, Jacob Mæhle (H).

– De får en styrking som er nesten tre ganger større enn det staten har bidratt med, sier han.

Mæhle mener det er urealistisk å bruke hele beløpet på 55 millioner til å styrke bemanningen på toppen av det byrådet allerede har lagt opp til.

– Vi har beregninger som viser at vi allerede er kraftig underfinansiert fra staten. Når vi sam-

tidig mangler en kvart milliard i budsjettet til andre kritiske tjenester som helse, byutvikling og integrering, er det vanskelig å forstå kravet om å legge på 55 millioner ekstra til barnehager og SFO, sier han.

Bergen går i år med mer enn 600 millioner kroner i underskudd, og Mæhle mener forutsigbarheten i Kommune-Norge er totalt fraværende nå.

– Vi risikerer å stå med et tjenestetilbud som krever oppsigelser av ansatte i barnehage og SFO fordi vi ikke har nok midler til å oppfylle kravene på sikt.

VI FORENKLER TILPASSET OPPLÆRING

1.-10. TRINN - VGS - VO

www.arbeidmedord.no

JEG VIL LÆRE Å LESE 1-8 1.- 3. TRINN

BOKA ER FORTSATT VIKTIG

1-4 LYD- OG BOKSTAVINNLÆRING

5-8 LESEFORSTÅELSE

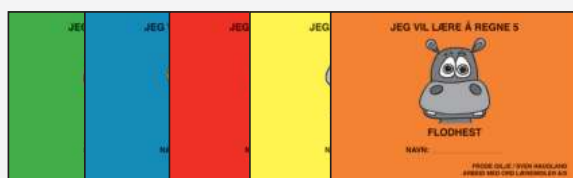

Motiverende bøker for de yngste elevene

Pris pr. bok kr 80,-. A5 format, engangsbøker. BM og NN. Jeg vil lære å lese 1-4, store eller små bokstaver

JEG VIL LÆRE Å REGNE 1-5

Tallene 1-20

Motiverende bøker for de yngste elevene

Pris pr. bok kr 80,-. A5 format, engangsbøker. BM og NN.

VIIDET

Passer best på 3. – 6. trinn.
Kan også brukes på eldre elever og i v.o.

Nivådifferensiert undervisningsopplegg på tre nivå

Grunnleggende ferdigheter i norsk, engelsk og matematikk

- Ypperlig for elever med lese- og skrivevansker. Lett å bruke.
- 15 tema fra naturfag, religion og samfunnsfag. Tre hefter til hvert tema. Eks. på tema: Vennskap, Familie, FN, Jul, Trafikk.
- 45 hefter. Kan gjøres uavhengig av hverandre.
- Kan brukes digitalt. Må ha program som kan åpne PDF.
- Passer best til utskrift for å jobbe på papir.
- Repetert lesing. Helhetslesing. • Kan brukes hver for seg eller tverrfaglig.

Norsk og engelsk kr 440,- + mva. pr. hefte. Matematikk kr 400,- pr. hefte + mva.

Bokmål. **Kun digital utgivelse.** Kopiering tillatt. **6 tema (18 hefter) klar aug. 2024.**

NYHET!

Kommer aug. 2024

FOKUS PÅ SKRIVING 1-6

1.-6. trinn

Skaper skriveglede og forbedrer leseferdigheten
- To nivå

BM og NN

Pris pr. hefte kr 590,- + mva. Kop. or.

ALLE MÅ LESE MYE 1-5

1. og 2. trinn.

God lesestart for alle

- 60 historier
- Oppgaveark
- Tre nivå

BM og NN

Pris pr. hefte kr 590,- + mva. Kop. or.

OPPGAVEMIKS

5.-10. trinn, vgs, vo.

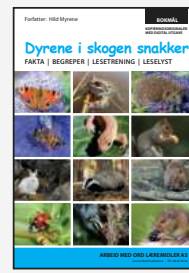
72 artikler for lesetrening
Grammatikk
Rettskriving
Språktrening
To nivå
Også engelsk

BM og NN

Pris pr. hefte kr 590,- + mva. Kop. or.

DYRENE I SKOGEN SNAKKER

3. og 4. trinn

Ypperlig for lese- og skrivekurs

BM og NN

Pris kr 590,- + mva. Kop. or.

REPETERT LESING

1.-10. trinn.

Ingen metoder har vært bedre i vårt materiell enn repetert lesing

To nivå

Salgssuksess

BM og NN.

Pris pr. hefte kr 590,- + mva. Kop. or.

LESESTRATEGI 1-4

Brukes på 4.-10. trinn

Mange lesestrategier for god læring

3 nivå

Fagtekster

BM og NN

Pris pr. hefte kr 590,- + mva. Kop. or.

LES, TEGN OG FARG

Enkelt og lærerikt hefte for 2. og 3. trinn

- * Lesetrening
- * Studieteknikk
- * Begreper
- * Tekster til alfabetet
- * To nivå
- * Flott for min.språklige

BM og NN. Inkl. digital utgave.

Pris kr 590,- + mva. Kop. or.

UKENYTT

5.-10. trinn

41 utgivelser hvert skoleår
Følger skoleåret

Nyhetsquiz!

Lærerikt og engasjerende opplegg om nyheter

BM og NN

Årsab. kr 1680,- + mva.

1/2 årsab. kr 890,- + mva.

ARBEID MED ORD

DIGITALE UTGIVELSER AV DE FLESTE HJELPEMIDLENE
www.arbeidmedord.no

Tlf.: 380 33 002 Epost: sven@arbeidmedord.no

HØRING

Utdanningsforbundet advarer mot nasjonale registre over barn

Både Utdanningsforbundet og KS er negative til regjeringens forslag om å opprette felles registre over alle barn i barnehager og grunnskolen.

Tekst: Bjørn Asle Grimstad | bjorn@utdanningsnytt.no

Regjeringen foreslår å opprette to nasjonale registre over alle barn i barnehager og i grunnskolen. Registrene skal blant annet inneholde fødselsnummer, opplysninger om fravær, bosted, samt vedtak knyttet til spesialpedagogisk hjelp og individuell tilrettelegging.

Dette er informasjon som allerede finnes i ulike system i kommunene. Nå vil regjeringen samle det under ett system. Kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun (Ap) uttalte i september i fjor at registrene skal gi mer informasjon om barn og unges utdanningsløp og bidra til en mer kunnskapsbasert og treffsikker politikk.

De 70 høringsvarene som nå ligger ute på regjeringens sider, viser at mange av dem som er positive til forslaget, mener at registrene vil gi et viktig grunnlag for forskning og forbedring av tjenester. Andre igjen er helt uenige.

Utdanningsforbundet (UDF) er sterkt imot opprettelsen av registrene. Blant annet mener

forbundet at opplysningene som skal samles inn, er altfor omfattende til formålet, og at formålet dessuten er vagt beskrevet.

UDFs høringsinnspill føyer seg inn i rekken av de mange som er bekymret for personvernet til barna og deres familier. De mener høringsnotatet preges av «alvorlige mangler» på dette feltet. De reagerer blant annet på den store mengden informasjon som skal samles inn, og at opplysningene kan kobles mot andre registre i samfunnet.

Det blir også problematisert at det tilsynelatende ikke skal innhentes samtykke, og at man ikke kan reservere seg mot registrering.

KS advarer om mye arbeid

Regjeringen peker på at registrene vil gi bedre statistikk og bedre forskningsbasert kunnskap. «Ved å følge barnas utvikling over tid og se effekten av tiltak vil man kunne utforme mer treffsikker politikk», skriver de i høringsbrevet.

Flere forskningsmiljøer peker også i sine høringsvar på at registrene vil gi et bedre grunnlag for kunnskap og statistikk om barn og unge.

UDF hevder derimot at forskning på et slikt register vil føre til et instrumentelt syn på hvordan tiltak fører til endring i skoler og barnehager.

Regjeringen har tidligere påpekt at informasjonen allerede finnes i kommunene. Da det kun handler om å sende inn opplysningene til regis-

teret, vil det ikke kreve mye ressurser, hevder de.

Det er KS uenig i og skriver i sitt høringsvar at registrene vil kreve store økonomiske og personellmessige ressurser. KS mener pengene bør brukes på andre tiltak og anbefaler å prøve andre metoder for datainnsamling og forskning. Organisasjonen legger til at hvis registeret innføres, bør det skje gradvis.

Barneombudet er positive

Datatilsynet skriver at de nasjonale registrene vil føre til et uforholdsmessig stort inngrep i personvernet til det enkelte barn og stiller spørsmål ved lagringstiden, muligheten for utlevering av identifiserbare data og et generelt unntak fra taushetsplikten. Datatilsynet mener at formålet med registeret er «svært vidt og generelt utformet».

Barneombudet støtter på sin side forslaget, begrunnet med blant annet at tilgangen til denne kunnskapen kan gi bedre kvalitet i skoler og barnehager.

«Det vil gi et bedre grunnlag for forskning, statistikk, forvaltning og utvikling av politikk», skriver ombudet og advarer samtidig mot konsekvenser for personvern, som bør vurderes ekstra nøye når det gjelder barn.

I høringsforslaget heter det at det er Utdanningsdirektoratet som skal ha ansvaret for lagring og behandling av personopplysningene.

ØKENDE BEREDSKAP

Flere skoler enn før har beredskapsplaner for angrep

Et økende antall skoler har en beredskapsplan for de mest alvorlige hendelsene. Nå gjennomfører også noen flere skoler øvelser.

Ferske tall fra Utdanningsdirektoratet og Grunnskolens informasjonssystem (GSI) viser at 97 prosent av grunnskolene oppgir at de har en beredskapsplan for å dekke alvorlige hendelser.

92 prosent har en plan som også dekker de mest alvorlige hendelsene, som skoleangrep,

terrorhandlinger og annen kriminalitet. Det er en oppgang fra 2023 på 6 prosentpoeng.

I 2023 svarte 62 prosent av skolene at de gjennomfører øvelser. I fjor var det 66 prosent.

Myndighetenes anbefaling er at alle skoler øver, også på skoleangrep.

Illustrasjonsfoto: Joakim S. Enger

Regjeringen vil samle informasjon om barnehagebarn og elever i to nasjonale registre.

DETTE SKAL SAMLES INN

Ifølge regjeringens høringsnotat skal dette samles inn i to nasjonale registre:

- barns fødselsnummer
- hvilken barnehage eller skole barnet er registrert i
- bosted
- vedtak om spesialpedagogisk hjelp i barnehagen
- hvorvidt barnet er minoritetsspråklig
- skolefravær
- vedtak om individuell tilrettelegging i skolen
- vedtak om særskilt språkopplæring
- deltagelse i skolefritidsordning (SFO)
- mottak av moderasjonsordninger for betaling i barnehage og på SFO
- individdata om elevenes læringsresultater som allerede samles inn nasjonalt

Kilde: Regjeringen.no

Høgskolen i Østfold

Bruk muligheten til å få faglig påfyll!

Høgskolen i Østfold tilbyr utdanninger for:

- Barnehagelærere
- Lærere i grunnskolen
- Lærere i videregående

Hos oss finner du ulike studier innen blant annet språk, KRLE, kunst og håndverk, pedagogikk og digital kompetanse.

Du søker støtte til utdanning gjennom **Udir**, og studieåret 2025-2026 er det siste året med nåværende finansieringsordning. Søknadsperioden hos Udir er mellom **1. februar og 1. mars**.

Full oversikt over våre videreutdanninger finner du her:

Da Saga tok sine første skritt, jublet hele barnehagen

De ansatte i barnehagen har vært avgjørende for Sagas fremgang.

Tekst: Kari Oliv Vedvik Foto: Bjørn Asle Grimstad

– De er helt fantastiske alle sammen. Nevner jeg noe for styreren, er han kjapp til å følge opp, enten det er noe fra en bok jeg har hørt om eller en rutine jeg ønsker å teste ut. Det er så fint å ha en så super barnehage. Vi har mange ting vi må kjempe for, men barnehagen er ikke én av dem, sier Guri Wevelstad, mammaen til Saga (4).

Da Saga kom til verden, så hun ut som alle andre babyer. Men den lille jenta ville bare sove. Personalet på sykehuset beroliget foreldrene med at det var normalt at nyfødte sov mye det første døgnet. Men da hun ikke ville suge og ta til seg næring, fikk det alarmen til å gå.

– Vi var i en form for unntakstilstand. Den varte lenge. Det skulle ta fire år før vi visste hva som feilte Saga. Når vi ikke har noen å sammenligne oss med eller erfaringer fra noen som har opplevd det samme, er det vanskelig å finne ut hvilke løsninger som fungerer. Jeg har vært mye redd, sier Guri.

Saga har fått påvist mitokondriesykdom. Ifølge Haukland sykehus fødes mellom seks og tolv norske barn årlig med alvorlig mitokondriesykdom.

Sykdommen påvirker energikraftverket, mitokondriene, i alle kroppens celler. Forløpet kan variere mye, men mange blir gradvis dårligere. I Sagas tilfelle fikk hun ved 1,5 års

alder påvist nyoppståtte hjerneskader og ned-satt hørsel, men ingen av de vitale organene hennes er skadet per nå.

Hverdagsliv

Ved kjøkkenbordet hjemme på Larkollen i Østfold sitter Saga og ser Peppa Gris på iPaden sin. Innimellom gynger hun frem og tilbake i stolen, så de mørke museflettene spretter opp og ned. Hun legger hånden inn til øret sitt.

– Vil du høre musikk også?

Saga tar hånden opp til øret på nytt. Hun vil gjerne ha både musikk og film på en gang.

– Når hun er hjemme, er det ganske fritt frem, forklarer mamma.

I Støtvigenga barnehage er det strengere. Når barna sitter rundt det runde, røde bordet for å spise hjemmelaget suppe og brødmat, fører Saga hånden til øret flere ganger. Men barnehagelærer Mona Bommerlund sier hun må vente. Hun gjør tegnet mens hun sier ordene.

– Saga vil gjerne se på skjerm når hun spiser, men vi vil at hun skal sitte sammen med de andre barna og spise. På slutten av måltidene får hun høre musikk, men hun får ikke se på skjerm, sier Mona.

Saga spiser brødskiver med masse smør og pålegg. I tillegg får hun en del av næringen via

Guri Wevelstad med ungeflokk sin; Saga, Leander og Tobias.

Alle plakatene med tegn som henger rundt omkring i barnehagen, har Mona Bommerlund fikset. Her sitter hun og Saga og spiser, ved bordet sitter også Ingrid og spiser knekkebrød.

knapp på magen. Saga trenger mye energi, til bestemte tidspunkt.

– Du merker det fort på aktivitetsnivået til Saga om hun har lite energi, sier Mona.

Da Saga flyttet over fra småbarnsavdelingen i fjor, begynte Mona å jobbe sammen med henne.

– Nå er jeg annenhver dag sammen med Saga. Før delte vi opp dagene. Det fant vi ut var mer uoversiktlig.

Den som er sammen med Saga, er bare sammen med henne. Barnehagen har fått innvilget at det alltid er en ansatt som følger opp Saga, og at to deler på den jobben.

I tillegg har Saga en spesialpedagog som kommer til barnehagen sju timer i uka.

– I begynnelsen brukte jeg en del tid på å bli kjent med Saga og familien hennes. Jeg kunne

være frustrert og tenke: Hvordan skal dette gå? Med god støtte fra kollegaer og de fantastiske foreldrene til Saga snudde det etter hvert. Saga er en flott jente å jobbe med. Hun gjør store fremskritt og har en personlighet som det er lett å like, forteller Mona Bommerlund.

Tegn til tale

Mona har vært barnehagelærer i over 30 år. I denne barnehagen har hun vært i 21 år. Ofte jobber Mona med ett barn som trenger ekstra oppfølging. En dag i uka drar hun og Saga i svømmehallen.

– Det er hyggelig og nyttig for oss begge. I svømmehallen koser Saga seg og lærer nye ting. To fysioterapeuter pleier også å delta. Den treningen er avgjørende for Sagas fremgang.

Der kan hun være fri og flyte rundt på egen hånd. Ofte kvikner hun til når hun kommer i svømmehallen. Hun pleier å ligge på en matte og leke med dusjen etterpå, da kan jeg se at hun koser seg masse, sier Mona.

Det at Saga får nye ferdigheter som hun stadig utvikler, er inspirerende for alle de som jobber med henne.

– At Saga har fått talemaskin, har gitt henne mulighet til å uttrykke seg. Hun var mer frustrert før. Det at vi ikke forsto hva hun ville, var selvfølgelig frustrerende. Både jeg og Saga lærer oss stadig flere funksjoner på den maskinen, sier Mona.

Noen dager kan Saga ha sovet dårlig eller være i dårlig form.

– Hun liker å bli båret og holdt i hånda. Vi

Svømmehallen er et viktig tilbud for Sagas utvikling, og Mona er den som vanligvis følger henne.

oppfordrer henne til å gå mest mulig selv, men er det dager hun er ekstra sliten, tar vi hensyn til det, sier Mona.

– Det er givende å jobbe intensivt med ett barn. Da kommer en tett på. Med Saga får jeg være med i teamet som sammen jobber mot en enhetlig opplæring og oppfølging av henne. Der får jeg innsikt som kommer godt med i andre situasjoner også. Jeg plukker opp tips fra de ulike fagfolkene.

Stort team

Rundt Saga er det et team som består av logoped, fysioterapeut, barnelege, barnenevrolog, klinisk ernæringsfysiolog og spesialpedagog, i tillegg til alle som jobber i barnehagen og familien hennes.

– Vi er så heldige at Mona fra barnehagen får være med når vi er på habiliteringsopphold i Oslo i regi av Oslo universitetssykehus. Det er et tverrfaglig opplegg kalt PITH – Program intensiv trening og habilitering. Det er helt super for oss, forteller mamma Guri Wevelstad.

Hun og mannen Marcus Bergin er med de ukene oppholdene varer.

– PITH er kun for barn til året de fyller seks år. På grunn av for lite kapasitet er det ikke mulig for henne å få innvilget et nytt fullverdig opphold før hun fyller seks år. Vi har søkt om re-opphold i 2025. Jeg skulle ønske vi fikk flere opphold. Det har vært så nyttig for oss å jobbe tverrfaglig, sier Guri.

Spesialpedagog Anne Lise Myrvang fra barnehagen var også med en dag under oppholdet.

Hun begynte å jobbe med Saga da Saga var 2 år.

– Det har vært veldig spennende og lærerikt. Reisen jeg har fått være med på sammen med henne, har vært spesiell. Da jeg møtte henne første gang, var hun et barn uten blikkontakt. Hun hadde lite utholdenhet og var veldig pleietrengende. Den jenta vi ser i dag, er en helt annen, forteller Anne Lise.

Hun er ansatt som spesialpedagog i Moss kommune og har jobbet som det i tre år. For det meste har hun jobbet med barn med autisme. Med Saga har det vært litt prøving og feiling.

– En periode ble hun lei seg da jeg kom. Da måtte vi sette på bremsen og starte på nytt og bare jobbe med relasjonen oss imellom. Vi har gått fra at hun kunne holde oppmerksomheten 3–4 minutter til at hun nå er oppe i 45 mi-

Styrer Roger Olsen fikser fotstøtten på stolen til Saga, mens han lager ablegøyer.

Jeg har ikke tall på hvor mange ganger ambulansen har blitt tilkalt til vårt hus.

Guri Wevelstad,
Sagas mor

Da hun tok to skritt på egen hånd første gang, gråt og jublet hele barnehagen.

Anne Lise Myrvang,
spesialpedagog

nutter. Stadig oftere er det jeg som må avslutte økta, sier Anne Lise.

Hun forteller at de var usikre på utviklingen til Saga. De visste ikke om hun kom til å stagnere eller reduseres.

– Men nå henter hun nye ferdigheter hele veien. Det er så gøy! Det å få jobbe tverrfaglig opp mot ett barn er så nyttig. Der får vi også kvalitetssikret det vi holder på med og mulighet til å justere kurs.

To skritt til jubel og gråt

Fra å være et barn som de ikke trodde kunne lære seg å gå, er Saga nå en jente som kommuniserer og stadig klarer nye ting. Det er stadig nye glimt av kunnskap og ferdigheter som gir glede og fremgang.

– Det er av og til perioder med stillstand, men så løsner det. Da hun tok to skritt på egen hånd første gang, gråt og jublet hele barnehagen. Hun har blitt tydelig i sin kommunikasjon og gøy å være sammen med. En blir jo tett på familien når det er et barn med så sammensatte behov. Vi prøver å være her og nå, ta de seirene som kommer og minne oss på hvordan det var. Saga har kommet mye lengre enn hva vi trodde. Det er å gøy å følge henne videre, sier Anne Lise Myrvang.

Mamma Guri forteller om lange prosesser for å få hjelp og tilrettelegging for Saga og fa-

milien. Med to eldre brødre og to foreldre som står i full jobb har livet til tider vært tøft.

– Jeg har ikke tall på hvor mange ganger ambulansen har blitt tilkalt til vårt hus. Saga har ofte svelget vrangt og ikke klart å hoste eller harket opp mat eller slim. Det har bedret seg, men var skremmende til tider. Hun kunne få pustestopp og bli helt blå.

Saga kan ikke være alene. Hun trenger tilsyn konstant. I praksis vil det si at den som er sammen med henne, ikke kan gå på do eller sne seg bort.

I barnehagen er det alltid en som følger med på Saga, men hjemme, med to søsken til, var det ikke alltid så lett.

– Hun har også slitt med å sove og vært våken mange timer hver natt. Til sist måtte jeg gå over på pleiepenge. Det løste seg da vi fikk innvilget BPA-ordning (brukerstyrt personlig assistanse, red.anm.) for litt over ett år siden. Det er kjempeviktig for meg å kunne gå på jobb og føle at jeg har et eget liv utenfor familien, sier Guri, som er sykepleier og jobber som seksjonsleder ved Sykehuset Østfold Moss.

Spesialkost

Saga går på en rigid kostholdsplan. Maten må lages fra bunn av, og ingrediensene veies på en spesialvekt med en nøyaktighet på 0,1 gram. Maten består av mye fett. Da Saga kom over

Barnehagelærer Mona Bommerlund bistår når Saga og de andre barna bruker talemaskinen.

på dietten som heter klassisk ketogen diett, så de store forandringer.

– Hun har ikke hatt tilbakegang i funksjonsnivået sitt. Utviklingen etterpå har vært uventet positiv. Hun har tilegnet seg språk, via tegn og talemaskin. Hun lærer å gå. Nervesystemet fungerer bedre, sier Guri.

Før kunne Saga klemme hånden sin i døren uten å kjenne smerte. Fortsatt kan hun slenge seg bakover uten at hun får vondt.

– Heldigvis i mindre grad enn tidligere. Men man må alltid være tett på, for Saga syns det er veldig gøy å kaste seg bakover, og hun forstår ikke at det kan være farlig.

Mamma Guri hadde fått med seg at skadene Saga hadde på hjernen, kanskje kunne skyldes en type sykdom som kunne bedres ved hjelp

av en helt spesiell medisinsk diett.

– Jeg har lest mye om klassisk ketogen diett, og Saga er blant de heldige som ser ut til å ha en positiv effekt av den. Det er Sentralsykehuset for epilepsi som har ansvaret for diettoppfølgingen for henne og alle andre som behandles med denne type medisinsk diett i Norge.

Guri har både lest og blitt fortalt at mange barn med mitokondriesykdom dør i tidlig barneår. Saga blir fem år nå i januar.

– At hun stadig utvikler seg i positiv retning, tror vi har med dietten å gjøre. Vi så en markant endring i utviklingen hennes etter oppstart på dietten for snart tre år siden. Men den eneste måten å finne ut om det faktisk er maten som har gjort henne bedre, er å ta henne av kostholdet og se hva som skjer. Den sjansen tar vi ikke.

PITH

PITH (Program intensiv trening og habilitering) er et tilbud til rundt 50 barn hvert år med nedsatt funksjonsevne i alderen 0-6 år og deres foreldre i Helse Sør-Øst. PITH er organisert under Seksjon for nevrohabilitering- barn ved Oslo universitetssykehus HF, Ullevål.

Tilbudet er ikke diagnosespesifikt, men mange av barna som kommer har diagnoser som cerebral parese, epilepsi eller ulike nevrologiske syndromer. Arbeidet gjøres tverrfaglig etter foreldrenes mål innen tre områder. Kommunikasjon, motorikk og spiseferdigheter.

Tidligere gikk Saga på et kosthold som de aller fleste barn går på, med havregrøt og brødsriver. Hun spiste normale mengder, men var undervektig og hadde lite energi. I tillegg hadde hun en svært forsinket utvikling med lite fremgang.

– Hun spiste masse, men det var etter oppstart på den medisinske dietten at fremgangen virkelig kom.

Kommunikasjon

En talemaskin gjør det mulig for Saga å kommunisere. Alle de ansatte på avdelingen er opplært i å bruke den. I barnehagen er det også hengt opp plakater med tegn for tale som barna lærer. Når vi spør gutten ved siden av Saga hva han heter, former han en halvmåne med tommelen og pekefingeren og viser tegnet for navnet sitt og sier:

– Jeg heter Christian.

I ulik grad tar barna kontakt med Saga. Hun kan ved bruk av talemaskinen kommunisere med de andre. Saga trykker på et bilde på skjermen av en av de andre jentene i barnehagen. Da sier maskinen navnet hennes. Mona Bommerlund forteller at den det gjelder, er ute og leker. Saga gjør et tegn.

– Storebror Leander er nok på skolen. Det er Tobias også.

Det er Mona som har hengt opp alle plakatene med tegn sånn at alle i barnehagen kan kommunisere med Saga.

Sola forsvinner gradvis nede ved fjorden. Mamma og pappa kommer og henter. Boka med informasjon om hva dagen har inneholdt overleveres, i tillegg til at Mona og foreldrene til Saga snakker om dagen.

– Jeg var litt skeptisk til at Saga skulle flytte fra småbarn- til storbarnavdelingen. Men styrer Roger Olsen lovet at Saga skulle få med seg sin faste kontakt Ingrid Elise Dehli over i ny avdeling. Hun er i tillegg en av BPA-assistentene til Saga, så Ingrid kjenner vi godt, forteller Guri.

Barnehagen mente at det ville være fint for Saga å følge med de andre barna på sin gruppe.

– Jeg stiller krav og har forventninger, men jeg hører også på hva fagfolk sier. Vi har ikke

GURIS RÅD TIL ANDRE MED BEHOV FOR TILPASSING

- Ta kontakt med styrer i barnehagen på et tidlig tidspunkt når du skal melde behov for tilrettelegging. Prosesser tar gjerne lengre tid enn man tror.
- Ha en god dialog med styreren og de andre som jobber med barnet. Man kommer langt med et godt samarbeid.
- Vær på tilbudssiden med å overføre kunnskap om ditt barns behov til ansatte i barnehagen. Jo mer kunnskap de har om barnet, desto bedre kan de gjøre dagen til barnet ditt.
- Dersom barnet ditt har behov for Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK), søk kunnskap slik at du kan være delaktig i bruken av ASK i barnehagen. Tips! På Løvemammaenes hjemmeside finner du gode tips og råd angående ASK og andre behov.
- Husk at selv om barnet ditt har behov for tilrettelegging, har også ditt barn rett til en innholdsrik og inkluderende barnehagedag. Kontakt barnehagemyndigheten i din kommune dersom barnehagen ikke tilrettelegger for ditt barn.

Familien i Larkollen samler på de gode dagene. Pappa Marcus, mamma Guri, med Saga og storebrødrene Tobias (7) og Leander (10).

Nå håper jeg at Saga kan gå ett ekstra år i barnehagen. Der fungerer det så bra.

Guri Wevelstad,
Sagas mor

angret i hele tatt. De gjør alt de kan for å integrere Saga. Er barnehagen på tur i båt, er hun med. Det er så fint for oss å se at de gjør så mye for Saga, sier Guri.

Løvemamma

Guri er styremedlem og engasjert i den diagnoseuavhengige organisasjonen Løvemammaene. De har om lag 7000 medlemmer.

Mange har barn med alvorlige og ofte livsforkortende diagnoser. De støtter hverandre og gir råd om alt fra hvordan en søker om støtte og følger opp klager. Styret i Løvemammaene skriver høringsvar i saker som angår medlemmene, og deres barn og familie. Organisasjonen har også fem regionslag som blant annet arrangerer foreldre-, søsken- og familietreff

rundt om i hele landet.

– Jeg vet fra mitt arbeid i styret i Løvemammaene at mange av våre medlemmer må stå på for å få til en god barnehagehverdag. Der har vi vært så heldige. Guttene våre gikk også der, og vi var fornøyde da, men at de skulle møte oss på en så flott måte når vi trenger så mye ekstra oppfølging, var ikke en selvfølge, sier Guri Wevelstad.

Som Løvemamma har Guri måttet slåss for mye. Hele tiden tenker hun fem skritt frem. Hva med skole? Hvordan skal det tilrettelegges? Må Saga da forholde seg til nye mennesker?

– Spørsmålene er mange. Per nå håper jeg at Saga kan gå ett ekstra år i barnehagen. Der fungerer det så bra for henne og oss. I tillegg har hun en såpass positiv utvikling at hun helt

klart vil ha stor nytte av et ekstra år i barnehagen, sier Guri.

Gode dager

Familien må alltid ligge i forkant. Ting tar så lang tid. Får de avslag på søknaden, må den ankes, og klager må utformes. Det tar på. Fremtiden er alltid der.

– Vi vet ikke hvor lenge vi har Saga, vi vil ha best mulig dager de dagene vi har sammen. Vi har lite fokus på den dystre delen. Det som er bra, må ta størst plass. Det er mye lengre mellom de triste dagene nå, sier trebarnsmoren.

Storebrødrene Leander (10) og Tobias (7) hilser blidt på oss når vi kommer hjem. De forteller ivrig om dagen sin og seg selv. I sommer var familien på utenlandsferie i to uker

sammen med BPA-assistenten.

– Det gikk så fint. Kanskje vi kan dra tre uker neste år, sier Leander.

De kommuniserer med Saga både ved bruk av vanlig tale og tegn.

– Saga er den som er aller flinkest i tegn, sier storebror.

Begge brødrene til Saga spiller fotball. Storebror Leander går og tar på seg leggskinner og fullt fotballutstyr. Han setter seg ned og venter på pappa Marcus, som skal være med. Han er treneren på laget.

– Vi prøver å få til et så vanlig familieliv som mulig, sier Marcus.

Leander, som sitter ved siden av, ser bort på faren sin og sier:

– Jeg synes dere er flinke til det, jeg.

Nettskole grunnet svært skadelig luft

Elendig luft i storbyområdet Delhi gjør at barn bes holde seg inne.

INDIA: Sterkt forurenset dis i Nord-India har gjort at myndighetene ber barn, eldre og kronisk syke holde seg inne. Disen, som er en årlig foreteelse, blir ofte liggende fra oktober til januar og lenger. På bildet underviser en lærer via nettet fra en basketballbane ved Swami Sivananda Memorial Institutt, New Delhi, 22. november i fjor.

Lanserer Taylor Swift-kurs

Nå kan canadierne lære om popfenomenet Taylor Swift ved universitetet.

CANADA: Taylor Swift er tema for et nytt kurs ved University of Guelph i byen Guelph, Ontario.

1.-amanuensis Alyssa Woods og Robert Michael Edwards, professor i popkultur, politikk og religion står bak kurset som går i 12 uker, fra januar til april. 600 studenter skal delta.

Spørsmål innen popmusikk, og hvordan kunst, litteratur, seksualitet og religion

krysser popmusikk og popkultur, vil stå sentralt.

Woods sier at hun lenge har ønsket et kurs i å tenke kritisk om pop.

– Taylor Swift påvirker trender i fankultur, mote, og økonomien i byene hun besøker, sier Edwards.

Woods mener ferdighetene man oppnår, kan brukes i andre analytiske sammenhenger.

– Jeg er veldig spent på å møte så mye interesse, ikke bare for Taylor Swift, men for pop, sier Woods.

Hun la til at kurset kan endres i fremtiden, etter hvem som er største artist da.

Foto: iHeartRadioCA/Wikimedia Commons

600 studenter skal delta på et akademisk kurs om Taylor Swift.

Foto: SteveK19/Freemages

Thailand har rundt 11 millioner barn i skolealder, men 1,02 millioner var ikke under utdanning i fjor.

Jobber for å bringe barn tilbake i skolen

Over en million barn i Thailand går ikke på skole. I fjor ble nesten 400 000 av disse hentet inn. Målet er å få antallet frafallselever ned til 200 000 om fem år.

THAILAND: Utdanningsdepartementet intensiverer innsatsen for å få så mange frafallselever som mulig tilbake i skolen i 2025, i regi av «Thailand Zero Dropout». Det skriver den vietnamesiske nettavisen VnExpress.

Ifølge departementet har landet rundt 11 millioner barn i skolealder. En undersøkelse i regi av departementet viser at antall barn i alderen 3-18 år som var droppet ut av skolen, var 1 025 514 i 2024. Av dem var 767 304 thailandske, resten utenlandske statsborgere. Av de thailandske ble 365 231, eller 47,6 prosent, brakt tilbake i skolen. Av utenlandske

barn kom 31 816, eller 12,32 prosent, tilbake; altså i alt 397 047.

Utdanningsminister Permpoon Chidchob uttalte til nettavisen at å håndtere skolefrafallet er en del av regjeringens innsats for å fremme utdanningslikhet. Departementet har introdusert programmer for å skreddersy utdanning til hvert barns behov og potensial, for å bringe frafallselever tilbake i skolen, la han til.

Prosjektet ledes av Equitable Education Fund (EEF), og målet er å redusere frafallselevne til 200 000 i løpet av de neste fem årene.

En rapport fra EEF viste at covid-19-pandemien førte til en kraftig økning i frafallet. Dermed sitter hundretusener fast i fattigdom, siden barna ikke vil få mer utdanning enn hva foreldrene mottok.

Regjeringen anslår at å oppnå null frafall vil øke bruttonasjonalproduktet med 1,7 prosent.

Vil åpne universitetet for eldre

Før jul lovet utdanningsminister Cheng Ying-yao å teste ut studier for eldre i 2025.

TAIWAN: Målet er å oppmuntre middelaldrende og eldre mennesker til universitetsstudier, melder det statseide nyhetsbyrået Central News Agency (CNA). Ministeren kom med nyheten i et svar til parlamentsmedlem Wu Chun-cheng fra sentrum-venstre-partiet Taiwan People's Party.

Ifølge kunnskapsdepartementet på øya skal eldrestudiene settes ut i livet i år.

Wu sa at departementet burde bruke universitetenes ressurser på ulike måter for å oppmuntre de eldre til studier: – La pensjonistene komme inn på universiteter, ikke på sykehjem, sa han.

Hold deg oppdatert på:

UTDANNINGSNYTT

Skolefrontens fonds STIPEND

Jobber du med et pedagogisk prosjekt eller utviklingsarbeid som fremmer demokratiske holdninger og verdier?
Les statuttene for stipendordningen til Skolefrontens fond på udf.no/stipend, og søk innen fristen **1.mars**

SOLIDARITETSPRIS

Kjenner du noen som har bidratt til å fremme nasjonal og internasjonal forståelse og solidaritet, og motvirke utvikling og utbredelse av diskriminerende og rasistiske holdninger i sitt arbeid?

Foreslå din kandidat til Skolefrontens solidaritetspris innen **1.april**. Solidaritetsprisen kan tildeles personer, organisasjoner eller institusjoner.

Les statuttene og fyll ut skjema på udf.no

Isabella mistet kontaktlærertillegg da hun tok ut ammefri

Kampen for ammefri ble tøff å stå i som nyutdannet lærer, ifølge Isabella.

Tekst: Eline Muniz Aslaksen Foto: Fartein Rudjord

I mars 2023 møtte Isabella Vold Ludviksen (29) opp til jobbintervju på en barneskole i Oslo, høygravid og håpefull. Stillingen hun søkte, var et ettårig vikariat som kontaktlærer. Da hun fikk beskjeden om at hun hadde fått jobben, var hun i ekstase. Endelig skulle hun begynne i yrket hun brant for.

Ved jobboppstart i august ville sønnen hennes kun være fire måneder gammel. Men hun visste at hun ifølge tariffavtalen hadde rett til inntil to timer lønnet ammefri hver dag. Derfor var hun sikker på at hun ville få kabalen med jobb og småbarnsliv til å gå opp.

Det viste seg imidlertid raskt å ikke stemme. Da hun tok opp behovet for ammefri, begynte en lang rekke med problemer.

– Jeg opplevde meg diskriminert da jeg informerte om behov for ammefri. Det ble en kamp som var tøff å stå i som nyutdannet lærer, forteller Isabella.

Fikk barn under utdanningen

I andreetasjen i en gul tomannsbolig på Grefsen bor Isabella med samboeren og deres to barn. Lillebror på ett og et halvt år og store-

søster på tre og et halvt år.

En smal trappeoppgang er pyntet med utedresser, regntøy, sko og barneleker.

På veggen henger et diplom.

– Jeg var en av vinnerne av årets masteroppgave 2023 på OsloMet, forteller Isabella.

Hun fikk to barn under utdanningen og opparbeidet seg ikke noe foreldrepengegrunnlag som student. Derfor måtte hun tidlig ut i jobb.

Isabella er utdannet grunnskolelærer for 1.–7. trinn. Som student var hun motivert og ivrig, og hun var sikker på at dette var jobben for henne. Hun ville jobbe med mennesker og har alltid vært flink med barn, og derfor bestemte hun seg for å bli barneskolelærer.

Dessverre ble ikke jobben slik hun hadde sett for seg. På ett år gikk Isabella fra å være engasjert og optimistisk, med et håp om at dette blir starten på en lang lærerkarriere, til ikke å ville jobbe som lærer igjen.

Forsøkte å finne løsninger

Isabella hadde hatt sin praksisperiode på barneskolen der hun søkte om jobb. Da trivdes hun godt, så derfor fristet kontaktlærertil-

RETT TIL AMMEFRI

- Arbeidsmiljøloven paragraf 12–8 gir ammende ubestemt rett til fri ved amming.
- Tidspunktet for ammefri skal følge barnets og mors behov.
- Den ammende plikter ikke å ta igjen fritiden med senere arbeid.
- Lønnet fri etter loven er imidlertid begrenset til barnets første leveår.

Kilde: Arbeidsmiljøloven

gen. Hun ble intervjuet av daværende rektor ved skolen og fikk jobben.

Problemene begynte da Isabella og den nye ledelsen ved skolen skulle bli enige om hvordan tiden til ammefri skulle fordeles.

Lærere har rett til to timer betalt ammefri; én time etter arbeidsmiljøloven og én time ekstra gjennom tariffavtalen.

Arbeidsgiver får ingen økonomisk kompensasjon fra staten eller andre instanser når en ansatt tar ut ammefri. Det er arbeidsgivers ansvar å dekke fraværet, enten med vikarer eller andre ansatte.

Tre måneder før Isabella skulle begynne i jobben, meldte hun fra om behovet for ammefri. Hun sendte flere e-poster hvor hun prøvde å finne ut hvordan dette kunne løses, men fikk ikke svar. Utdanning har sett e-postkorrespondansen.

– Jeg foreslo blant annet å legge to timer ammefri på slutten av dagen fire av fem dager og starte senere den siste dagen.

Slik mente hun det ville gå minst mulig utover elevenes undervisning, og hun kunne få med seg trinntiden, når lærerne på samme trinn planlegger i fellesskap.

Til slutt ble hun oppringt av nåværende rektor ved skolen.

Isabella forteller at hun med en gang fikk en følelse av at det var fordi rektoren ikke ønsket å ha dialogen skriftlig. Hun valgte derfor å ta lydopptak av samtalen, noe som er fullt lovlig ettersom hun selv deltok i den. Utdanning har hørt lydopptaket.

«Veldig spesielt at du har blitt ansatt»

I telefonsamtalen fikk hun beskjed om at ingen av løsningene hun hadde foreslått, lot seg kombinere med kontaktlærerrollen. Rektor forklarte at dette ikke var for å være vanskelig eller for at Isabella ikke skulle få sine rettigheter, men for å få en god oppstart for elevene, og få til et godt samarbeid.

Rektoren understreket flere ganger i telefonsamtalen at det å være kontaktlærer på 1. trinn er en krevende oppgave som krever stor tilstedeværelse.

Hun sa at Isabella ikke kunne være kontaktlærer hvis hun skulle ha fri slik hun hadde skissert. Da måtte hun heller «jobbe i en annen rolle».

Dette synes Isabella var spesielt og trist å høre. Hun hadde jo blitt ansatt som kontaktlærer.

– Jeg var motivert for jobben og hadde en klar intensjon om å fylle kontaktlærerrollen fullt ut. Jeg hadde forventet at de ville tilrettelegge slik at jeg kunne kombinere jobb og amming, sier Isabella.

Slik ble det ikke. Isabella opplevde at det gjentatte ganger ble satt spørsmålsteget ved hennes evne til å mestre kontaktlærerjobben.

I telefonsamtalen sa rektor blant annet at det var «veldig spesielt at hun hadde blitt ansatt». Ifølge rektoren var det nemlig «ikke så veldig vanlig» å komme inn i en kontaktlærerrolle hvis man skal ha ammefri.

Isabella forteller at denne uttalelsen gjorde særlig inntrykk på henne. Det fikk henne til å føle seg som en byrde, og hun følte seg sårbar i en rolle hun egentlig var både motivert og kvalifisert for.

– Det føltes som min rett til ammefri og det at jeg var gravid da jeg ble ansatt, ble brukt mot meg som et slags argument for å tvile på evnen min til å være kontaktlærer, sier Isabella.

Rektoren ved skolen er blitt forelagt alle påstander i denne saken og har i tillegg blitt stilt en rekke oppfølgingsspørsmål. Hun har valgt å ikke svare, men assisterende rektor ved skolen har svart på hennes vegne (se svaret nederst i saken).

Etter telefonsamtalen med rektor brast Isabella i gråt.

– Det føltes som jeg og min sønns behov ikke ble tatt hensyn til. Jeg måtte kjempe for mine lovfestede rettigheter, forteller hun.

Istedenfor å følge Isabellas forslag, skisserte ledelsen en plan for når hun skulle amme.

Ifølge planen skulle hun reise til og fra skolen to ganger i løpet av arbeidsdagen, to ganger i uken. I praksis ville det innebære rundt to timer reising i løpet av en dag.

– Følte at jeg sviktet sønnen min

På tirsdager var det lagt opp til at hun skulle bruke lunsjpausen sin på å reise tur/retur. For at hun skulle slippe dette, kom samboeren med sønnen til skolen i noen gitte tidsrom.

Denne løsningen var ikke ideell for Isabella, men hun forsøkte å få det til å funke. Men flere ganger krasjet ammingen med sønnens sovetid, så i praksis fungerte løsningen dårlig.

SLIK MENER UDF AT AMMEFRI BØR FORDELES FOR LÆRERE

Fordeling (totalt 2 timer pr. dag):

- 1 time tas fra undervisningstid
- 1 time tas fra 0,5 time skoletid/fellestid + 0,5 time fra egen tid til for- og etterarbeid

Mor vil på denne måten få:

- 5 timer nedslag i undervisning pr. uke
- 2,5 timer nedslag fra annen bunden tid
- 2,5 time mindre tid til for- og etterarbeid

Mor har rett til:

- «Tjenestefri med lønn inntil 2 timer pr. arbeidsdag for å amme» (Dok 25, §4.7.9)
- Det er barnets behov som avgjør tidspunktene.
- Leder kan ikke nekte deg dette.

Kilde: Utdanningsforbundet Oslo

Jeg måtte kjempe for mine lovfestede rettigheter.

Isabella Vold Ludviksen

Isabella har åtte år med høyere utdanning bak seg. Først tre år på politihøgskolen, og så en femårig lektorutdanning.

Isabella endte derfor flere ganger opp med å ikke få ammet.

– Jeg følte at jeg sviktet sønnen min når jeg ikke fikk tid til å amme. Og overgangen til fast føde var ikke gjort over natten, fordi han var så liten, sier hun.

Men Isabella fikk god støtte fra tillitsvalgt på skolen. Han understreker at det er mange behov som skal tas hensyn til i en slik situasjon, både barnets, morens og skolens.

– Men barnets behov er det aller viktigste. Med tanke på Isabellas situasjon er det en del ting som burde vært gjort annerledes, sier den tillitsvalgte.

Han minner om at den som har behov for

ammefri, ofte er i en sårbar situasjon. Derfor er det viktig at omsorgen overfor den ansatte er der, mener han.

Isabella rådførte seg også med Utdanningsforbundet i Oslo og ble introdusert for «fordelingsnøkkelen» (se faktaboks). Det er en oversikt over hvordan man helt konkret skal løse ammefri som lærer.

– Det er på grunn av fordelingsnøkkelen at jeg til slutt fikk ammefri slik jeg hadde rett til. Jeg håper at den kan gjøres kjent for flere, sier hun.

Etter mye frem og tilbake kom Isabella og ledelsen frem til en løsning, basert på fordelingsnøkkelen. Den ga henne en bedre ordning for ammefri enn både det ledelsen og hun selv

oppriinnelig hadde foreslått.

Men etter kort tid dukket et nytt problem opp. Isabella sier hun gang på gang fikk høre at det burde være to kontaktlærere i klassen.

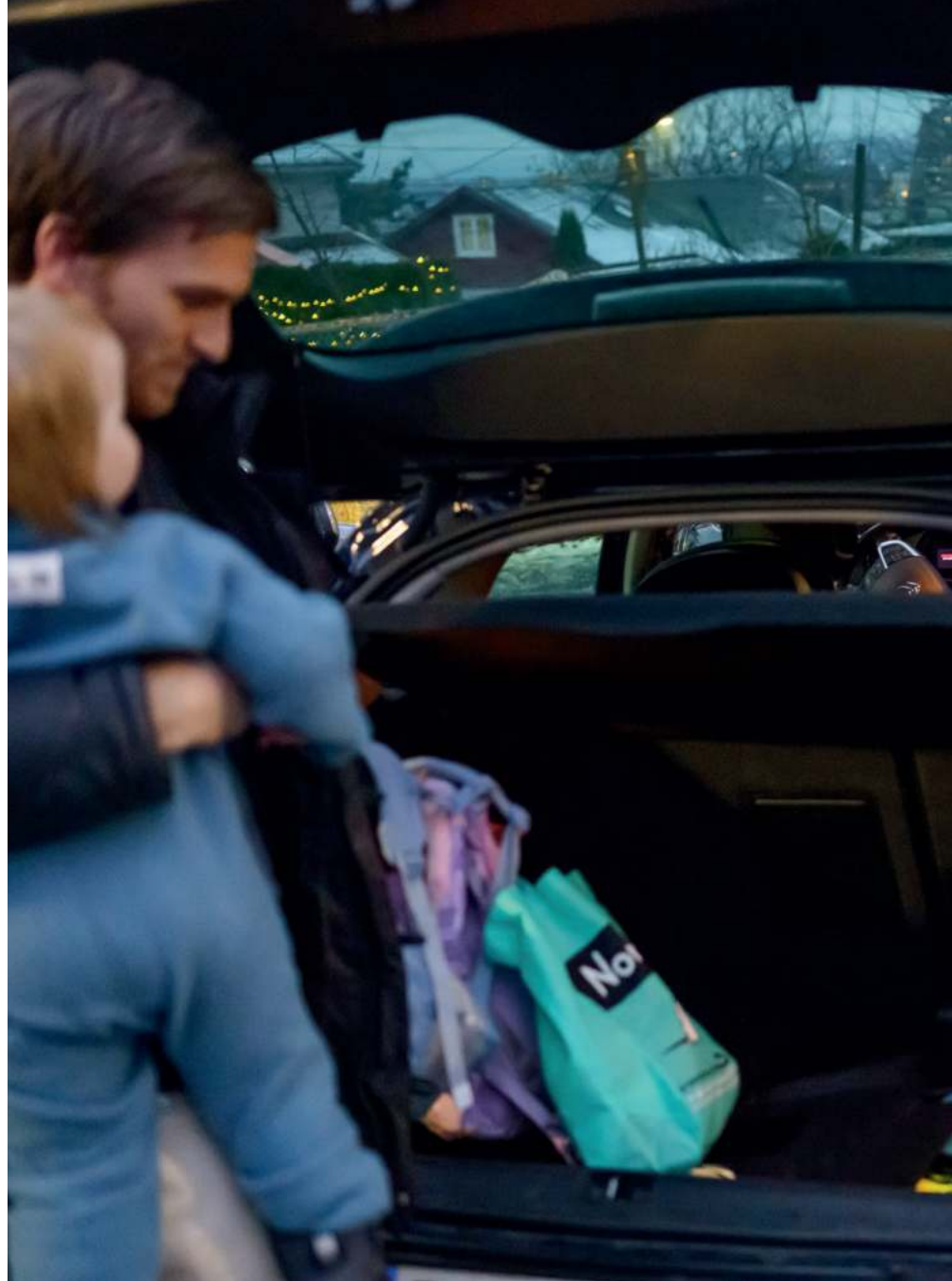
– Etter å ha hørt dette så mange ganger, følte jeg til slutt at jeg ikke hadde noe annet valg enn å si ja, selv om jeg selv syntes jeg klarte å håndtere dette på egen hånd.

Hun fikk også høre at det kunne oppstå gnisninger med kollegaene.

– Det ville jeg jo ikke, særlig ikke som helt ny, sier Isabella.

Kontaktlæreransvaret i klassen hennes ble derfor delt opp, og hun ble da kun kontaktlærer for 12 av 18 elever. Ifølge Isabella fikk hun

Sekker, klær, matbokser og barn og foreldre loses inn i bilen etter henting i barnehagen.

aldri en tydelig forklaring på hvordan dette ville påvirke kontaktlærertillegget hennes.

Men som følge av den nye oppdelingen, ble tillegget hennes redusert.

– Selv om beløpet ikke er stort, mener jeg det er prinsipielt urettferdig at en lovfestet rettighet fører til økonomiske tap for den ansatte. Jeg ville jo ikke mistet deler av dette tillegget om jeg ikke hadde benyttet meg av ammeфри, sier Isabella.

Samtidig understreker hun at læreren hun delte klassen med, utgjorde en stor forskjell for henne.

– Hennes støtte, samarbeidsevne og innsats bidro til å skape en trygg og god hverdag for både meg og elevene. Det har en mye større verdi enn et kontaktlærertillegg, sier hun.

– Retten håndheves ikke godt nok

Isabella vet at hun ikke er alene om å oppleve utfordringer i sammenheng med ammeфри. Hun viser til en Facebook-gruppe kalt «Ammeфри – råd og rettigheter». Her kan man få informasjon om sine rettigheter, svar på spørsmål og råd om man står i en vanskelig situasjon vedrørende ammeфри.

Hun forteller at det var fint å kunne snakke med noen som kan mye om temaet. Det gjorde at hun følte seg mindre alene.

Facebook-gruppa har nesten fem tusen medlemmer.

– Det er helt forferdelig at så mange mødre som ønsker å amme, må kjempe en kamp for en lovfestet rett.

Det sier Lisa Gabrielsen Nybrott, som er en av administratorene for gruppa. Nybrott er også styreleder i den frivillige organisasjonen Ammeфри.

– Det er så fantastisk at vi har lovfestet rett til ammeфри i Norge, men den håndheves dessverre ikke godt nok, sier hun.

I august i fjor mottok gruppa 68 henvendelser. Nybrott forteller at de får flest henvendelser

Retten til ammeфри håndheves ikke godt nok.

Lisa Gabrielsen Nybrott, styreleder i organisasjonen Ammeфри

fra lærere.

Seksjonen for juridiske spørsmål i Utdanningsforbundet får ofte henvendelser om praktisering av ammeфри for lærere, ifølge advokat Jonas Thorsdalen Wik. Han peker på at mangel på klare retningslinjer medfører at det kan oppstå uenighet.

Tillitsvalgt på skolen der Isabella jobbet, trekker også frem at retningslinjene, og hvordan arbeidsgiver skal etterfølge dem, bør tydeliggjøres.

– Mange skoleledere er nok usikre på hvordan dette skal løses i praksis, og så har man krevende budsjetter og skal få alt til å gå opp. Det kan fort bli steilere fronter enn det trenger å være, sier han.

Har blitt skremt vekk fra læreryrket

Familien er tilbake i huset på Grefsen etter

EKSEMPLER PÅ TEMAER SOM TAS OPP I FACEBOOK-GRUPPA AMMEFRI

Arbeidsgiver legger ammefri i forberedelsestid.

Arbeidsgiver forsøker å snakke mor ut av å ville ta ut ammefri, med kommentarer som:

«Du skal vel snart gi deg med dette?»

«Kan ikke barnet få vanlig mat?»

Arbeidsgiver ønsker å overstyre tidspunkt for ammefri.

Arbeidsgiver sier at ammefritaker ikke får amme hjemme, men at far må komme med barnet på jobb.

Ammefritaker bes om å ta ut sykemelding eller permisjon uten lønn i stedet for ammefri, fordi arbeidsplass ikke klarer å tilrettelegge.

Kilde: Lisa Gabrielsen Nybrott / Ammefri

henting i barnehagen. Barn, støvler, utedresser, matbokser og sekker bæres inn i gangen og opp den smale trappen.

En togbane settes fram på gulvet, mens pappa begynner på middagen. Da Isabella begynte i kontaktlærerjobben, var hun inspirert og klar. Hun håpet at vikariatet kanskje ville forlenges, eller at hun ville få en annen stilling på skolen.

– Etter ett år gikk stillingen min ut. Da den tiden kom, var jeg egentlig glad for det, sier hun.

I dag jobber Isabella som rådgiver i Trygg Trafikk og trives godt der. Denne jobben er mye lettere å kombinere med småbarnslivet, synes hun.

– Jeg tror dessverre det året inntil videre har skremt meg vekk fra læreryrket, sier hun.

Isabella forteller at det ikke er problematikken rundt ammefri alene som har skylden i dette, men at det er flere andre sider ved læreryrket som gjorde det vanskelig.

– Jeg synes det er veldig synd at det ble slik, men jeg vil ikke bli i et yrke som ikke ivaretar meg som arbeidstaker, sier hun.

Kulturbygging eller rasering

Lisa Nybrott i organisasjonen Ammefri tror at god tilrettelegging og samarbeid fra ledelsen er noe kvinnen som ammer aldri vil glemme.

– Her har de muligheten til å skape en fantastisk arbeidskultur, men de kan også rasere det helt ved å oppføre seg så grusomt som vi ser at enkelte arbeidsgivere gjør, sier Nybrott.

Isabella tror skoleledelsene har alt å tjene på å vise mer forståelse for balansen mellom jobb og familieliv, og i større grad tilrettelegge for dette.

– Jeg tror det kan bidra til å beholde flere lærere i yrket. Ammefri er jo bare en kort peri-

ode av det som kan bli et lengre arbeidsforhold, sier hun.

– Kan være en krevende kombinasjon

Assisterende rektor ved skolen svarer på vegne av rektor. Hun skriver: «Vi kan ikke kommentere på denne saken, men det er trist å høre at hun har denne opplevelsen. Vi er opptatt av at alle våre ansatte skal få mulighet til å ta ammefri hvis de ønsker det, det gjelder også de som jobber som kontaktlærer.

Samtidig kan det være krevende å kombinere ammefri med å være kontaktlærer. I de tilfellene jobber vi med å finne gode løsninger som er til det beste både for elevene våre og den ansatte. En løsning da, kan for eksempel være at to ansatte deler kontaktlærer-jobben. Vi forholder oss til reglene om ammefri, der man har rett på inntil to timer ammefri per dag».

Marcus taper med 0-1 til rektor Hallgeir Buset.

Lærere bidrar gratis i fritids

Hver tirsdag kveld kan elevene ved Blindheim ungdomsskole delta på Ukulturskolen. Fem lærere stiller opp gratis i en vaktordning.

Tekst og foto: Eline Muniz Aslaksen

– Se der ja, der ble det visst sjakk matt!

På seks trekk vinner rektor Hallgeir Buset mot åttendeklassingen Marcus.

Det er tirsdag, og for elevene ved Blindheim ungdomsskole i Ålesund betyr det åpen Ukulturskole. Mellom klokken 18 og 21 får de spille

spill, lage mat, spille i band, eller bare henge med venner.

Ukulturskolen er en reaksjon på et tynt tilbud til ungdommene på kveldstid.

Skolen har omtrent 400 elever i 16 klasser og rundt 45 ansatte. Fem av lærerne stiller opp gratis og frivillig hver uke. I begynnelsen av skoleåret melder lærerne interesse, og så settes det opp vaktlister deretter.

I dag er blant annet assisterende rektor Anne-Grete Kittang og lærer Sigbjørn Tafjord på plass. De har fått tildelt to vakter i halvåret.

– Det er en veldig god mulighet til å bli bedre kjent med elevene og å møte dem utenfor klasserommet, sier Kittang.

– Ja, og det er lite tidkrevende og gir mye til både lærere og elever, fortsetter Tafjord.

De sier dette er enkelt å gjennomføre og håper andre vil følge i Ukulturskolens fotspor.

Bak Ukulturskolen står sosiallærer Leif

Christian Tomren, eller «Leifen» som han kalles her. Da han så at over tusen sto i kø til den vanlige kulturskolen, fant han ut at dette ville han gjøre noe med.

På Ukultur kan ungdommene selv melde seg på, og selv velge når de vil komme.

– Jeg ville lage et lavterskel, sosialt treffpunkt for ungdom, hvor de kunne gjøre det de selv ville, som ikke koster skjorta, sier han.

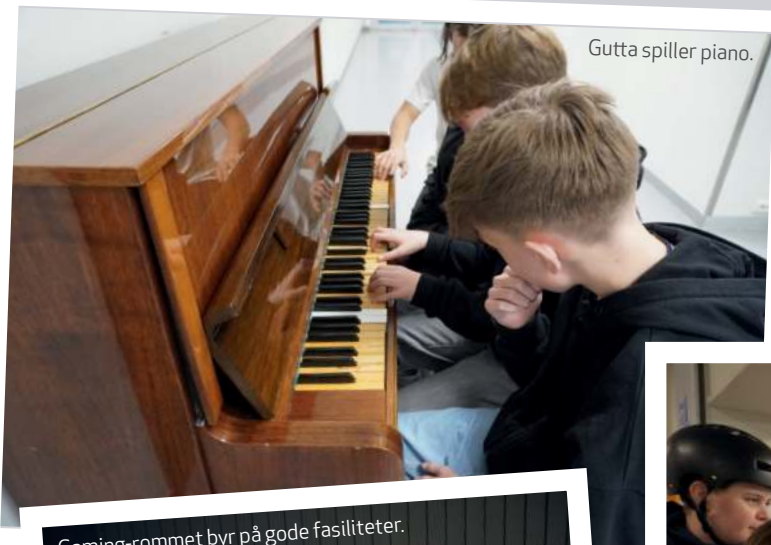
Et billig og variert tilbud

Vanlig kulturskole koster mange tusen kroner årlig, Ukultur koster kun 100 kroner i året.

– Ikke for at noen skal tjene penger, men for å kunne kjøpe inn ting og gi elevene et så godt tilbud som mulig, sier Tomren.

For ham var det trist å se at elever stadig går i ensomhet. Mange opplever å ikke bli invitert eller ikke å kunne delta når noe foregår.

I Ukulturskolen er alle velkomne. Trass i

Gutta spiller piano.

Lærer Sigbjørn Tafjord og assisterende rektor Anne-Grete Kittang registrerer hvem som kommer.

Gaming-rommet byr på gode fasiliteter.

Kioskpersonalet opplever pågang i dag. Fra venstre Freya og Medina, begge fra 8. trinn.

tilbud

navnet, handler det ikke om å dyrke ukultur.

– Ukultur står for ungdomskultur. Vi er ikke imot kulturskolen, sier han lattermildt.

«Leifen» ønsker å lære elevene om ulike kulturer: – Vi prøver å lage mat fra hele verden fordi vi har elever fra hele verden. Og vi spiller alt fra listepop til mongolsk strupesang.

Kiosken er åpen

Elever fra valgfaget «Innsats for andre» kan jobbe frivillig på Ukulturskolen som en del av faget. Åttendeklassingene Freya og Medina bemanner kiosken i dag.

– Mange elever har kanskje ikke råd til aktiviteter, eller ikke venner å være med. Da er det veldig fint at de kan komme hit, sier Medina.

Jentene sier det beste de vet å gjøre på Ukultur, er å danse og lage TikTok-videoer. Siden de startet på skolen, er de her nesten hver uke.

Brått spraker det i høytalerne. Rektors stem-

me fyller rommet: – Nå er det tid for gaming!

Ivrige elever strømmer til for å melde seg på dagens gaming-økt. Blindheims gaming-rom er mer velutstyrt enn gjennomsnittet.

Der nede er rektor Buset i gang med sjakk igjen, nå digitalt. Åttendeklassingene Daniel og Johannes spiller favorittene Fortnite og Forza.

– Vi spiller mye sammen her, det er veldig gøy. Vi kunne spilt sammen hjemmefra også, men det er morsommere når man sitter rett ved siden av hverandre, sier Johannes.

Guttene pleier å være på Ukulturskolen hver uke. Mesteparten av tiden går da til gaming.

– Det er gøy å møte vennene sine og veldig mye bra utstyr her, sier Dennis.

Fikk en gave på 192 000 kroner

14. november fikk Ukulturskolen en gave på 192 571 kroner fra Gjensidigestiftelsen.

Pengene skal gå til et nytt prosjekt; «Toner

og trim». Ukulturskolen skal, i samarbeid med fagene Innsats for andre og arbeidslivsfag, oppgradere trim/turløypa rundt skolen slik at den blir trygg for både eldre, uføre og andre.

Det skal også kjøpes inn nytt musikkutstyr, som nye instrumenter, skikkelig lyd- og lysutstyr og nye PA-systemer (store lydanlegg som formidler lyden ut til mange mennesker, red. anm.).

– Slik ønsker Ukulturskolen å være en aktiv deltaker for å gjøre bygda vår bedre for alle, skriver Ukulturskolen på sin facebookside.

«Leifen» håper flere andre kan la seg inspirere av Ukulturskolen for å gi et godt fritidstilbud til barn og unge.

– Det krever virkelig ikke så mye av hver enkelt, men man er avhengig av at noen tar initiativ og at flere slenger seg på. Jeg hadde en idé i mange år, men det hjelper ikke hvis ikke andre blir med, sier han.

«Jeg husker at jeg gikk veldig mye rundt og gråt i friminuttene.»

Mary-Anne (58)

«Jeg fikk ofte en lapp på pulten hvor det stod «I langfri skal du slåss.»

Knut (40)

«På skolebussen var det seter med håndtak i hjørnene. Guttene som satt bak meg, bandt håret mitt gjennom dem.

Så når jeg skulle reise meg, så satt jeg fast. Det var så gyselig vondt.»

Mary-Anne (58)

«Da var det flere som løfta deg opp, og så ble man dratt inn på den stanga. De holdt i hvert bein, og så fikk man sånne støt.»

Knut (40)

Bygda som bekjempet mobbingen

Drangedal ble kalt «mobbebygda» da Lene Heibø Knudsen tok over som skolesjef våren 2020. Nå ligger mobbetallene langt under landsgjennomsnittet.

Tekst og foto: Sonja Holterman

– Kanskje det var status å banke meg siden jeg var en av de høyeste i klassen.

Knut Straume (40) er en av de mange tidligere elevene i Drangedal i Telemark som ble mobbet. For Knut startet mobbingen allerede da han begynte i første klasse på slutten av 1980-tallet.

– Et triks var å gå ved siden av læreren som hadde inspeksjon. Det var en måte å holde seg trygg på, forteller Knut Straume i podkasten fra Ukast; «Mobbeoppgjøret i Drangedal».

Han forteller at han ikke alltid fant en lærer å gjemme seg bak, og da skjedde det ting som han aldri glemmer.

– Jeg hadde ikke gått lenge på skolen før jeg ble tatt på stanga, forteller han.

Det å bli tatt på stanga betydde at gutter ble båret til en loddrett metallstang under leskuret. Der ble bena deres spredt og underlivet dunket mot stanga.

Den nye sjefen kommer til bygda

70 tidligere elever på skolene i Drangedal kontaktet advokat med historier om hvordan de ble mobbet da de gikk på skolen. Historiene

strakte seg helt tilbake til 1970-tallet. I 2019 dro journalister fra hele landet til kommunen for å intervju tidligere elever, lærere, rektorer og skolesjefer. At skolemobbingen i Drangedal ble omtalt over hele landet, skremte ikke Lene Heibø Knudsen fra å søke jobben som kommunalsjef for skolene.

– Det var vondt å høre de historiene, sier hun.

De vonde historiene gjorde at hun ville hjelpe til med å ordne opp, og da hun så at kommunen trengte ny kommunalsjef for kunnskap, mangfold og kultur i Drangedal gjorde hun noe overraskende.

– Jeg var så ellevill at jeg søkte stillingen. Det var mange som lurte på hva jeg tenkte på da, sier Heibø Knudsen med et smil.

Hun hadde tidligere jobbet med mobbeproblematikk i Skien. Hennes mål for Drangedal var at skolene i kommunen skulle bli kjent som de som bekjemper mobbing.

– Målet var at foreldre og elever skulle få tillit til oss igjen. Vi kan ikke vedta tillit, den må bygges millimeter for millimeter, sier hun.

Arbeidet mot mobbing involverte ikke bare

En podkast fra **UTDANNINGSNYTT**

Hør podkasten her

LENE HEIBØ KNUDSENS RÅD TIL ANDRE KOMMUNER:

- Avklar rollene: Hvem har ansvar for hva?
- Forankre arbeidet politisk: Rapportering i hovedutvalgsmøter og kommunestyremøter forplikter hele kommunen til å bidra.
- Referansegruppe som stiller spørsmål og kommer med tilbakemeldinger. Hjelper på helhetstenkningen.
- Fag- og refleksjonsmøter for styрere og rektorer. Det er viktig for dem å sette av tid til å løfte blikket, drøfte, dele, problematisere og tenke de store tankene.
- Vær lydhør. Noen ganger trenger arbeidsgrupper mer rom eller tid.
- Det viktigste: Ha hele tiden klart for deg hvem endringsarbeidet gjøres for: For barna våre!

barnehagene og skolene i Drangedal, men hele kommunen.

Da Heibø Knudsen jobbet i Skien, samarbeidet hun med forskerne i Læringsmiljøprosjektet. Det ville hun denne gangen også.

– Jeg hadde gode erfaringer med det prosjektet og tenkte at det ville passe veldig godt for en kommune som Drangedal, sier hun.

Det er Utdanningsdirektoratet som eier Læringsmiljøprosjektet, men det er kommunen som driver prosjektet.

Læringsmiljøprosjektet

– De tok kontakt med oss og ba om hjelp, sier André Baraldsnes.

Han jobber med Læringsmiljøprosjektet ved Universitetet i Stavanger. Kommuner med høye mobbetall kan søke om å få bli med i prosjektet, og Drangedal var en av dem.

– Det var mange som måtte innse at de hadde gjort en for dårlig jobb med mobbing, men i Drangedal valgte de å se framover og legge ting bak seg. Det var nødvendig for å

komme seg videre, sier han.

Da de ansatte fra Læringsmiljøprosjektet kom til kommunen, ble de overrasket over det brede engasjementet.

– Det er ikke vanlig at alle er med og er så engasjert. Ofte er det vi som kommer utenfra som må si at vi også trenger den og den med. I Drangedal stilte alle opp fra dag én, sier Baraldsnes.

Prosjektet går over flere år og har mange faser. På skolene får alle ansatte en fagdag hvert semester hvor ett av temaene er mobbing og krenkelsler.

– Da får de ny kunnskap, diskuterer, ser filmer og får caser. Dette er en dag hvor alt skal være praksisnært og gjenkjennelig for lærerne, sier han.

Baraldsnes sier at det er viktig å jobbe med holdninger og verdier. I Drangedal hadde de en lang historie med mobbing.

– Det var som om mobbingen var blitt en aktivitet elevene drev med. En usunn kultur de dro med seg fra generasjon til generasjon.

Det er skremmende at det kan skje, og det er krevende å få en slutt på det, sier han.

Mary-Anne glemmer aldri mobbingen

Mary-Anne (58) var ei av de første som stod fram og fortalte om mobbingen hun ble utsatt for på skolen i Drangedal. Det var blant annet hennes historie som fikk bygda til å ta grep. I podkasten «Mobbeoppgjøret i Drangedal» forteller hun at hun bodde i et hus i skogen, et stykke fra både vei og folk. Hun gikk ikke i barnehage og hadde få lekekamerater. Derfor så hun veldig fram til å begynne på skolen.

– Jeg hadde gleda meg og tenkte at jeg kanskje kunne få noen venner, sier hun.

Første skoledag hadde hun fått seg ny ransel, og fornøyd gikk hun ned til skolebussen.

– Jeg gikk en halv kilometer. Med barnebein tok det jo sin tid, forteller hun.

Allerede på skolebussen begynte det som skulle bli år med plaging, da noen gutter bandt håret hennes fast til setet på bussen.

I 2019 fikk Drangedal stempel som «mob-

Lene Heibø Knudsen tok jobben som sjef for skolene i Drangedal for å snu mobbetrenden.

Dette er et bevis på at det går an å få bukt med mobbeproblemer.

André Baraldsnes, Læringsmiljøprosjektet

bebygd» og Mary-Anne er en av de eldste som har stått fram og fortalt historien sin.

– Jeg ville ikke tie om det som skjedde lenger.

Tretti år etter at Mary-Anne ble plaget på skolen, opplevde Per Esborg (29) det samme. Han ble så syk av mobbingen at han sluttet på skolen som 12-åring. Per er veldig glad for at kommunen har klart å endre mobbekulturen.

Endring tar tid

Kommunalsjef Lene Heibø Knudsen var forberedt på at det kom til å ta tid å endre skolemiljøet i Drangedal.

– Endringsarbeid krever mye av skoler og barnehager. Mediene og tilsynssaken gjorde at det ble ekstra krevende for alle. Ikke alle kjente seg helt igjen i medieomtalen, men likevel, det at mobbing ble satt på dagsorden, førte til en viktig anerkjennelse av problemet. Kommunalt ansatte i Drangedal tenkte «dette må vi gjøre noe med», sier hun.

Drangedal satte sammen en referansegruppe, som skulle se arbeidet utenfra og stille

spørsmål. Her satt kommunedirektør, kultursjef, hovedtillitsvalgte, foreldrerådets arbeidsutvalg, samarbeidsutvalget, leder for rus- og psykisk helse og en politiker i posisjon.

– Det gjorde at vi i første omgang arrangerte et foreldremøte for alle med barn i barnehager og skoler, sier Lene Heibø Knudsen.

Her ble Læringsmiljøprosjektet presentert, og mobbeombudet snakket om foreldre- og voksenrollen.

I Drangedal måtte kommuneledelsen både svare på spørsmål om de gamle sakene og samtidig lage et nytt system. Dette hjalp André Baraldsnes og Læringsmiljøprosjektet dem med.

– Vi hjalp til med å sette mål om hva de ville oppnå. Vi bygget på styrkene som fantes der fra før og hadde fokus på hva de faktisk kan, hva de er flinke til. Vi tilførte også ny kompetanse.

Det var viktig å få lærerne til å forstå hvordan mobbing ser ut og klare å skille hva som er lek og hva som er mobbing.

– Det er viktig at lærerne har kognitiv beredskap. Det du ser, vil du kanskje ikke tolke som

risiko for et barn, men når du har kunnskap, vil du tolke det riktig. Hvis du i tillegg har lært deg hvordan du skal gripe inn og følge opp, da er du med på å gjøre skolen trygg for barna, sier Baraldsnes.

Læringsmiljøprosjektet varer over to år. I Drangedal utvidet de prosjektet med enda ett år. I fjorårets elevundersøkelse oppga mer enn 10 prosent av elevene i Norge at de har opplevd mobbing to til tre ganger i måneden. I Drangedal var det bare 4 prosent som sa det samme.

– Vi forventer ikke synlig effekt på Elevundersøkelsen før det hadde gått tre år, så dette var langsiktig arbeid. Men at vi nå ligger langt under landssnittet, er vi veldig fornøyd med, sier hun.

– Det den bygda har gjort, er imponerende. De har klart å bli kvitt det store mobbeproblemet de hadde på veldig kort tid. Vi har presentert prosjektet i Drangedal på internasjonale konferanser. Dette er et bevis på at det går an å få bukt med mobbeproblemer, sier André Baraldsnes i Læringsmiljøprosjektet.

IKKE BRYT LOV
JEG VIL LÆ

Flere hundre demonstranter protesterte utenfor rådhuset i Stjørdal i mai i fjor, da kommunestyret vedtok å bryte den lovfestede minstenormen for lærertetthet.

Under norm

300 norske skoler bryter loven og har for mange elever per lærer. Nå vil KS helst fjerne hele kravet.

Tekst: Kaja Mejlbo og Dina Jeanette Danielsen Foto: Ole Martin Wold

Det er mai 2024 i Stjørdal kommune i Trøndelag. Utenfor rådhuset har det samlet seg 400-500 mennesker. Til tross for sola er det få som smiler. I stedet løfter de plakater med slagord mot himmelen. «Ikke bryt loven, jeg vil lære», står det på en av dem.

– Lovbrudd er ikke noe som kan aksepteres, sier tillitsvalgt ved Fosslia skole, Marianne Ødegård.

– Det som skremmer oss mest, er kanskje holdningen til lovverket: At vi har både en politisk og en administrativ ledelse som mener det er helt forsvarlig, innafor og greit å bryte loven, sier hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet, Hilde Merete Øia.

Bakgrunnen for demonstrasjonen var politikernes vedtak om å bryte minstenormen for lærertetthet. Den fastslår at en skole ikke kan ha mer enn 15 elever per lærer på 1.-4. trinn og 20 elever på 5.-10. trinn.

I stedet vedtok flertallet i kommunestyret en egen Stjørdals-norm, som tillater flere elever per lærer. Målet var å få budsjettet til å gå opp.

– En norm for lærertetthet binder knappe ressurser til flere lærere, noe som får konsekvenser for kommunens tjenester og ressursbruk på andre områder, for eksempel innen helse og omsorg, sa kommunedirektør Tor Jacob Reitan til Utdanning.

Han tok til orde for en ny debatt om lærernormen og fikk støtte av styreleder i KS, Gunn Marit Helgesen.

På tampen av året snudde de folkevalgte i Stjørdal riktignok. De fikk 25 friske millioner i overføringer fra staten og valgte å sette av 5,3 millioner til flere lærere likevel.

Men KS står fortsatt på sitt: De vil skrote lærernormen.

– Har ikke nok penger

Ferske tall fra Grunnskolens informasjonssystem (GSI) viser at om lag 300 norske skoler

ikke oppfyller lærernormen.

Trøndelag, Oslo og Vestfold er fylkene som kommer dårligst ut.

I Trondheim alene er det 31 av 55 skoler som ikke oppfyller bemanningskravet. Ved Klæbu ungdomsskole, for eksempel, er det 26 elever per lærer – seks flere enn lovkravet.

I Vestfold peker Holmestrand kommune seg ut i negativ retning. For første gang på flere år bryter de lærernormen på kommunenivå. Kjeldås barneskole har i mange år vært godt bemannet, men nå er det nesten 20 elever per lærer på småtrinnet.

Rektor ved Kjeldås skole, Ingeborg Tysvær-Sørensen, forteller at mange av lærerressursene bindes opp av spesielt tilrettelagt opplæring for elever og elevgrupper. Da blir det færre igjen til ordinær undervisning.

«Vi har flere elever med vedtak dette året enn tidligere år. I tillegg fikk vi beskjed om å ha en person mindre på ansattlista fra skolestart, for å redusere merforbruket. På en relativt liten skole slår dette fort ut. Jeg har vært klar over at bemanningen ikke har vært i henhold til norm, men har ikke sett hvordan jeg kunne handlet annerledes», skriver Tysvær-Sørensen i en e-post til Utdanning.

Kommunalsjef for oppvekst i Holmestrand, Per Kvaale Caspersen, bekrefter at det er trange rammer og at noe av pengene som ville gått til ordinær undervisning, må brukes på elever som har behov for tilrettelagt opplæring.

Så hva tenker de to om lærernormen som sådan?

– Lærernorm eller ikke, handlingsrommet er fortsatt svært lite. Normen er et anslag for hvor vi bør ligge, men det er krevende å få til på alle skoler, sier Caspersen.

– Lærernormen er et godt utgangspunkt for mest mulig likeverdig tilbud. Men i en skole der elevenes rettigheter og behov ikke er i samsvar med kostnadene, har kravene om

Lærernormen er viktigere enn noen gang.

Geir Røsvoll, leder i Utdanningsforbundet

norm blitt vanskelig for lederne. Vi har ikke nok penger til å innfri den, men vi utnytter de knappe ressursene som best vi kan, sier rektor Ingeborg Tysvær-Sørensen.

Tor Jacob Reitan, kommunedirektøren i Stjørdal, mener normen bør vike for at rektorene skal kunne ansette de menneskene de mener de har størst brukt for ved skolen.

– Selv om læreren er bærebjelken i den norske skolen, er barns behov sammensatt, og det er ofte annen kompetanse enn lærerkompetansen som trengs i klasserommet, sier han.

Lei av at lærernormen får skylda

Da lærernormen ble vedtatt, kom det advarsler om at flere lærere ville bety færre ansatte fra andre yrkesgrupper i skolen. Et par år senere konkluderte forskerne med at det ikke hadde skjedd, men da sparekniven ble dratt frem i norske kommuner denne høsten, røyk det en del miljøarbeidere.

I Steinkjer mistet tre skoler sine miljøterapeuter. I Kragerø har politikerne vedtatt å redusere antallet miljøterapeuter.

Også i Bærum ryker støttepersonale. Kommunedirektøren der peker på lærernormen som en av årsakene.

Men leder i Utdanningsforbundet, Geir Røsvoll, er lei av at lærernormen får skylda for at kommunene ikke har penger til andre yrkesgrupper og tiltak i skolene.

– Vi må ha nok lærere, og vi må ha et lag rundt elevene og lærerne. Men de to tingene er ikke en motsetning. Det er ikke lærernormen som har skapt den økonomiske krisen i Kommune-Norge. Vi løser heller inngenting ved å

kutte den, sier Røsvoll.

Han liker også dårlig at KS tar til orde for å skrote lærernormen.

– Lærernormen er viktigere enn noen gang. Det kuttes i barnehager og skoler over hele landet. Med lærernormen sikrer vi ressurser og et minimum av likeverdig tilbud til barn og unge i hele landet, sier Røsvoll.

– Alle lærere jeg snakker med, sier at redusert gruppestørrelse er det viktigste grepet man kan ta i norsk skole. Med mindre elevgrupper har du mulighet til å følge opp alle. Fjerner man lærernormen, vil gruppestørrelsene øke.

KS vil ha mer fleksibilitet

Det er i og for seg ikke noe nytt at KS er motstander av lærernormen. Det har kommuneorganisasjonen vært siden den ble vedtatt i 2017.

Og nå gjentar de det budskapet.

– Vi ser at tiden er inne for å diskutere mer fleksibel bruk av lærerkrefter enn lærernormen gir rom for, slik de er utformet nå, skriver styreleder i KS, Gunn Marit Helgesen i en e-post til Utdanning.

Hun peker blant annet på at en rektor på en skole bør ha mulighet for å sette inn lærere der behovet er størst, uten en streng norm som fordeler lærere på hovedtrinn.

– Vi går inn i en tid da det blir færre elever i skolen, det blir økende mangel på arbeidskraft i hele arbeidslivet og strammere offentlige budsjetter. Da er det nødvendig og ansvarlig å tenke nytt om hvordan vi organiserer alle offentlige tjenester, også skolen. Å bare fortsette som før vil også ha store negative konsekvenser, ikke minst for barn og unge, sier hun.

Men Helgesen avviser at kommunene bryter lærernormen i dag med KS' velsignelse.

– Selvsagt ikke. KS mener at kommunene bør følge de lovene som gjelder. KS tar opp problemer med statlig styring som er for streng og ikke virker til barn og unges beste. Vårt mål er lovregler som gjør det mulig å bruke lærere mer fleksibelt enn i dag.

Frp vil skrote lærernormen

Utdanning har sjekket hva partiene mener om lærernormens fremtid.

De er delt.

Til tross for protestene i mai vedtok kommunestyret i Stjørdal å se bort fra den nasjonale lærernormen. Nå har det politiske flertallet ombestemt seg, etter at flere statlige millioner kroner kom på bordet.

Rødt, SV, Arbeiderpartiet, KrF og Venstre vil beholde normen. Deres kronargument er at normen har ført til at det har blitt tusenvis av flere lærere i skolen.

Senterpartiet svarer at lærernormen kan bli en sak for landsmøtet.

Mens Høyres Kari-Anne Jønnes sier hennes parti åpner for å endre dagens lovkrav, slik at lærernormen «kan treffe bedre». Frp, som for tidens landets største parti, gir derimot KS full støtte.

– Frp mener at kommunene og den enkelte skole bør kunne bestemme mer selv, både når

det gjelder antall lærere, hvilke kompetanser de krever av lærerne og så videre. Å fjerne lærernormen er et steg i riktig retning, sier stortingsrepresentant Himanshu Gulati.

Ikke over

I Stjørdal er plakaten pakket bort. Maisola er byttet ut med januarmørke.

Hovedtillitsvalgt Hilde Merete Øia gleder seg over pengegaven de fikk til jul. Men kampen er nok ikke over, sier hun.

– Med den bevilgningen politikerne gjør nå, er det tydelig at det er akkurat lovkravet som

er målet. Da spør det jo hvor lenge det holder. Et par nye elever gir fort en skole under norm igjen.

UDF-ledelsen har heller ikke tenkt å gi seg. – Jeg kommer til å bruke alle mine krefter på å få politikerne til å forstå hvor viktig minste-normene for bemanning i barnehager og skoler er, og hvor alvorlige konsekvensene blir om de forsvinner, sier leder Geir Røsvoll.

Vidar Fagerheim Kalsås og Claudia Lenz (red.)
Å undervise om Holocaust
Utfordringer og innganger

Å undervise om Holocaust
Utfordringer og innganger
Av Vidar Fagerheim Kalsås
og Claudia Lenz (red.)
Universitetsforlaget
161 sider

Hjelp til å undervise om utryddels

Boka «Å undervise om Holocaust» bidrar til å forstå det som skjedde og til å hindre at rasismen igjen får grobunn blant de unge.

Anmelder: Jan Oscar Bodøgaard, historiker

I alt 11 historikere/samfunnsvitere/pedagoger har bidratt med viktige innspill rundt temaet å undervise om Holocaust. Et tegn på at det er de metodiske og historiefaglige vinklingene som står sentralt, ligger i undertittelen, «Utfordringer og innganger». Boka er redigert av Vidar Fagerheim Kalsås og Claudia Lenz, henholdsvis førsteamanuensis i historie og professor i samfunnsfag.

Innledningsvis er Kalsås og Lenz tydelige når de fastslår at ordet «Holocaust» i løpet av etterkrigstiden har blitt den internasjonalt utbredte betegnelsen på nazistenes folkemord på jødene under andre verdenskrig. Det er viktig ikke bare å ha kunnskap om Holocaust, forklarer Kalsås og Lenze, men også å ha forståelse for den historiske konteksten dette fant sted i.

Likeså vil det å sammenligne Holocaust med andre traumatiske, historiske hendelser være nødvendig om man vil skape forståelse for bakgrunnen også for andre folkemord som har funnet

sted, og finner sted. Videre gir Kalsås og Lenz en klargjørende drøfting av de sentrale utfordringene som kan ligge i det å undervise i Holocaust-tematikken, og de viser da til tema som vil bli belyst av de øvrige bidragsyterne.

Det er til læreren som underviser i Holocaust-tematikken, eller som skal ut i slik undervisning, Kalsås, Lenz og de øvrige bidragsyterne henvender seg. Boka, forklarer de, er ment å være til støtte «i planlegging og refleksjon over holocaustundervisning» og «et hjelpemiddel for din fagdidaktiske utvikling».

Karsten Korbøl redegjør oppklarende for bakgrunnen til at undervisning om og rundt Holocaust er nevnt som undervisningstema i skolens læreplaner. Hans drøfting av de sentrale elementene i det å forstå historie leder over til begrepet historisk empati. I dette ligger å forsøke «å forstå fortidens menneskers handlinger i den konteksten de befant seg i, uten å akseptere handlingene eller

Mennesket og naturkreftene

En podkastserie om mennesket og energi gjennom tidene er nå blitt bok.

Anmelder: Torbjørn Jensen, spesialist i klinisk pedagogikk og arkeologistudent

Hvordan mennesket fikk superkræfter – Energiens historie
Av Johanne Pontoppidan Tuxen
og Mikkel Vuorela
Informations forlag, 474 sider

Boken er lettlest, skrevet i et enkelt og presist språk, dette for folk flest. Som formidling av både forhistoriske hendelser – knyttet til solen som energikilde – og nåtidige hendelser og fenomener, egner boken seg særdeles godt. Den inneholder mange aktuelle eksempler, som kan brukes når du som lærer skal undervise om temaet. I boken trekkes de store energihistoriske linjer opp, som er godt understøttet av de mange konkrete eksempler. Bokens første kapittel har avsnitt om anatomi, som var/er grunnleggende for både de tidligere menneskearter og Homo sapiens' levedyktighet, som blant annet er basert på kroppens evne til å utnytte energi.

52 podkaster er her omarbeidet fra den muntlige formen til en boktekst. Her har det foregått en forandring, fra et mer kronologisk forløp til et mer handlings- og prosessorientert forløp, dette ved benyttelse av den danske endelsen «-tion» – som vel på norsk er «-sjon» – som betegner handling og prosess. Altså, den og de menneskelige igangsatte prosesser, helt fra steinalderen og frem til nåtiden, som på norsk betegnes som blant annet antropocen (definert gjennom menneskehetens effekt på planeten), som også vil få konsekvenser.

Bokens kapitler er relevante som beskrivelse av den utviklingsmessige og menneskeskapt fremvekst som har hatt og vil få konsekvenser,

unnskylde menneskene som utførte dem».

De øvrige bidragsyterne gir variert og viktig innsikt i spørsmål rundt Holocaust og folkemord som undervisningstema, så som: Kan følelser være en inngang til læring om Holocaust? Når elever gjør Hitler-hilsen i klasserommet, hva er det uttrykk for? Hvordan undervise om Holocaust overfor flerkulturelle elevgrupper?

Lars Bjørndal-Lien og Elise Grimsrud Christensen gir en svært interessant drøfting rundt «undervisning om folkemordet på norske romer – en utvidet norsk folkemordfortelling». Denne lite kjente historiske hendelsen viser at vel var tyske nazisters utryddelsespolitikk overfor jødene ekstrem, men den var ikke enestående. Slik kan undervisning om Holocaust/folkemord gi viktig innsikt i hvordan demokratiet i vesteuropeiske land i mellomkrigstida ga «liten plass til samfunnsgrupper som sto utenfor majoritetssamfunnets selvforståelse».

«Å undervise om Holocaust» er viktig for å motvirke at rasisme og ekskluderende nasjonalisme får grobunn og feste blant dagens unge. Så samfunnsfag- og historielærere: Bruk boka!

også for oss mennesker. Som leser tas du med på besøk til forskjellige aktuelle steder, og boken inneholder også intervjuer med aktuelle spesialister. Spesielt i bokens kildeoversikt er det mange gode litteratur- og netthenvisninger som har relevans når du skal planlegge din undervisning.

Bokens seks kapitler, og dets underkapitler, legger opp til en annen type tenkning enn det som er vanlig i kronologi. Dette er en genistrek. De seks kapitteloverskrifter er løftet opp på et høyere nivå. Kapitteloverskrifter gir i seg selv grunnlag for refleksjon og nytenkning, som har relevans for elever, lærere og folk flest.

Forfatterne Johanne Pontoppidan Tuxen og Mikkel Vuorela er journalister i Dagbladet Information. De har lyktes med både sitt podkast- og bokprosjekt, som også har relevans i nordisk skole- og undervisningskontekst.

MINE FAVORITTER

Fra Snorre til Skaranger. 66 klassikere du naturligvis har lest (2024)

Av Janne Stigen Drangsholt

Nordsjøen i norsk litteratur (2015)

Av Jørgen Magnus Sejersted, Eirik Vassenden og Christine Hamm

Norden i skolen
undervisningsplattform

Litteraturhistorie med et smil

Jeg er usikker på om det er boka eller Janne Stigen Drangsholt jeg liker best, men det betyr kanskje ikke så mye? Som alt Drangsholt lager, er boka en miks av en solid dose intellekt og en herlig dæsj humor. Elevvennlige tekster som kan sprite opp litteraturundervisningen.

Bonus: Åpner opp for lærersnikskryt.

Leselyst fra kyst til kyst

Denne boka ga meg et blikk på litteraturhistorien jeg ikke visste jeg manglet. Selvfølgelig må vi lese flere tekster om Nordsjøen! Boka inneholder ca. 60 tekster, alt fra romanutdrag, drama og lyrikk til NOU-rapporter. Redaktørene bidrar med fordypningsartikler om havet i litteraturen.

På nett med Norden

Nettsiden Nordeniskolen.org er en gratis undervisningsplattform for grunnskolen og videregående skole. Her finner du filmer og undervisningsopplegg på alle de nordiske språkene. Har du lyst på en nordisk vennskapsklasse eller delta i nordisk klassechat? Det kan du fikse på Norden i skolen.

Jorunn Øveland Nyhus

lektor ved Hartvig Nissens skole i Oslo og redaktør for tidsskriftet Norsk læreren

Debattinnlegg kan ha en lengde på opptil 7000 tegn (inkludert mellomrom).

Husk tittel og ingress.

Tips: Både tittel og ingress bør være konkrete og gi uttrykk for en mening.

Oppgi navn og telefonnummer når du sender inn innlegg. Legg gjerne ved et digitalt portrett (minimum 0,5 MB), med navn på den som har tatt bildet.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og kutte i bidragene.

Meningene dine er viktige for oss!

Send ditt bidrag til:
debatt@utdanningsnytt.no

Gitt barnehagens organisering, vil nok en «normal barnehagehverdag» bety ca. to timer med full bemanning om dagen.

BARNEHAGE

Bemanningsnormen praktiseres feil

Loven praktiseres ikke etter sitt formål. Da holder det ikke å vise til at loven egentlig er god nok.

Et flertall på Stortinget har blitt enige om rammene for en ny barnehagelov gjennom et barnehageforlik. Barnehageforliket inneholder ingen krav om økt bemanning i forhold til hva dagens lov krever, som var et av de omstridte punktene i forhandlingene. Hva sier egentlig loven i dag om hvor mange voksne man trenger i barnehagen, og er det godt nok?

Bemanningsnormen

Dersom du har barn i barnehage eller fulgt med på

debatten i media, kan du ikke unngått å ha hørt det magiske ordet «bemanningsnormen». «Vi følger bemanningsnormen», svarer de fleste barnehageeiere, der kritikk om bemanning blir påpekt. Kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun svarte selv på skriftlig spørsmål fra Stortinget at i 2023 oppfylte 99 prosent av alle barnehager bemanningsnormen, som ble innført i 2018.

Likevel viser aksjonsgruppene «Foreldreopprøret» og «Barnehageopprøret» (med 26 000 medlemmer på Facebook) at foreldre og ansatte

Bemanningsnormen (...) stiller kun krav til antall ansatte holdt opp mot antall barn.

opplever at bemanningen er sviktende og ønsker at det lovfestede kravet om bemanning må økes. Regjeringen skriver selv i sin barnehagestrategi fra 2023, «Barnehagen for en ny tid»:

«... til tross for at statistikken viser at bemanningen i barnehagene er blitt bedre, har departementet fått innspill fra barnehager og andre aktører om at mange ansatte og foreldre opplever at det er for få ansatte på jobb i barnehagene, særlig i deler av barnehagedagen.»

Stadig flere barnehager oppfyller bemanningsnormen samtidig som opplevelsen er at barnehagene blir dårligere bemannet. Går det an? Ja, det gjør det faktisk.

Barnehagelovens krav til bemanning

Barnehagens innhold og hvordan barna har det, er den egentlige målestokken på om barnehagen har tilstrekkelig grunnbemanning. I barnehageloven står det at bemanningen må være «tilstrekkelig» til at personalet kan drive et «tilfredsstillende pedagogisk virksomhet».

Loven har i tillegg tallfestet antall ansatte som minst må være oppfylt for at barnehagen skal klare å utføre de lovpålagte oppgavene sine. Det er dette som er bemanningsnormen, innført i 2018. Barnehagene skal ha «minst (...) én ansatt per tre barn når barna er under tre år og én ansatt per seks barn når barna er over tre år».

Tanken bak bemanningsnormen er at et tallfestet krav til grunnbemanning gjør det mer sannsynlig at kvalitetskravet til barnehagen oppfylles.

Hvorfor bemanningsnormen ikke fungerer

Bemanningsnormen er utformet for å gi barnehageeiere et skjønnrom til å organisere barnehagen. Samtidig gir det barnehageeiere også mulighet til å anvende normen på en måte som i realiteten betyr at barnas behov for bemanning ikke ivaretas. Dette ble påpekt av høringsinstansene da lovforslaget var på høring i 2017. Normen anvendes feil på tre måter:

1) Normen praktiseres som en standard fremfor en minstestandard.

Før innføring av bemanningsnormen var mange høringsinstanser bekymret for at et krav til minstestandard ville bli praktisert som en standard, og at barnehager ville bemanne ned, dersom de var bedre bemannet. Mye kan tyde på at de fleste barnehager i dag ikke har flere ansatte enn bemanningsnormen krever.

2) Normen stiller ikke krav til hvor mange ansatte som faktisk er med barna.

Det høres ut som bemanningsnormen betyr at på en småbarnsavdeling med ni barn er det tre voksne til stede, og på en storbarnsavdeling med 18 barn er det tre voksne til stede. Men slik er ikke bemanningsnormen utformet. Den stiller kun krav til antall ansatte holdt opp mot antall barn.

Det fleste barnehager har åpningstider som er lengre enn den ansattes arbeidsdag, opptil ti timer. Det betyr at antallet voksne er mindre deler av dagen, normalt de første og siste timene om dagen.

De ansatte har også andre arbeidsoppgaver. Pedagogiske ledere skal ha fire timer hver til planleggingstid i uka. I tillegg kommer foreldresamtaler, pauser og andre møter. Gitt barnehagens organisering vil nok en «normal barnehagehverdag» bety ca. to timer med full bemanning om dagen. Ved sykefravær, uforutsette samtaler med foreldre, avdelingsmøter og annet, tas dette av de to timene som er igjen.

3) Normen stiller ikke krav om å kalle inn vikar ved sykefravær

Bemanningsnormen vil fortsatt være oppfylt selv om ansatte er syke. De er fortsatt «ansatt». Flere kommuner har som strategi at man skal bruke så lite vikarer som mulig, av hensyn til økonomi. Bergen kommune er et eksempel hvor de kommunale barnehagene får beskjed om at det ikke er økonomi til å kalle inn vikar (Bergens Tidende 10.4). Molde kommune vedtok, som en av mange kommuner, i kommunestyret i november

2023 at man skulle «reducere vikarbruk/holde stillinger vakant» som ett av flere sparetiltak i kommunale barnehager for 2024.

Kontroll med barnehagens bemanning er nødvendig

Barnehageeiere må sørge for at de har nok og kvalifisert personell på jobb for å dekke barnas behov i hele åpningstiden, sammen med barna, hver dag, for å oppfylle barnehageloven.

Et lovbrudd kan få rettslige konsekvenser for barnehageeierne, selv om de i teorien oppfyller bemanningsnormen. Det er viktig at ansatte ikke underrapporterer hendelser i hverdagen, og at foreldre melder fra om sine opplevelser. Både kommunen og statsforvalter må veilede og utføre nok tilsyn til å sikre at barnehagene oppfyller kvalitetskravene i loven.

Er regelen om bemanning god nok?

Stortinget har ikke blitt enig om å endre dagens krav til bemanning i barnehageloven. Gitt det lovpålagte kvalitetskravet skal loven sikre en tilfredsstillende grunnbemanning. Loven praktiseres likevel ikke etter sitt formål. Da holder det ikke å vise til at loven egentlig er god nok. Så lenge bemanningsnormen praktiseres som en hovedregel, bør den være utformet som en hovedregel med et høyere krav til antall ansatte per barn, og ikke som et minstekrav. Regjeringen bør også følge opp forslagene i sin egen strategi om å stille krav til vikarbruk, og gjennomgå oppgaver som tar ansatte bort fra barna, i en ny barnehagelov.

Susanne S. Fostvedt

høgskolelektor og jurist
Avdeling for økonomi og samfunnsvitenskap
Høgskolen i Molde

Innlegget har vært trykket/publisert i Romsdals Budstikke 23. november 2024.

MEDLEMSFORDELER

Udfs forsikringer kommer dårlig ut i sammenligninger

Utdanningsforbundet reklamerer med gode, rimelige forsikringsavtaler for sine medlemmer. Spørsmålet er om avtalene virkelig er gode og rimelige.

Jeg har fylt 70 år nå og fått tilbud og informasjon fra Utdanningsforbundet (UDF) om en «spesialpakke» på forsikring kalt 70+. Den inneholder reise-, innbo- og ulykkesforsikring.

Pensjonist-medlemsskap i UDF	960,- per år
Reiseforsikring (fam.)	3.144,- per år
+ innbo	1.728,- per år
Totalt:	5.832,- per år

Kona mi er også alderspensjonist og medlem i Fagforbundet. Priser her er:

Medlemskontingent	1.500,- per år inklusive innboforsikring (Norges beste, hevder de)
Reiseforsikring (fam.)	2.760,- per år
Totalt	4.260,- per år

Da blir dette en forskjell på 1.572,- per år i disfavør av UDF eller 37 prosent mer i UDF! Ønsker en ikke reiseforsikring blir forskjellen ca. 79 prosent høyere i UDF (medlemskap+innbo)! Hvordan går dette an?

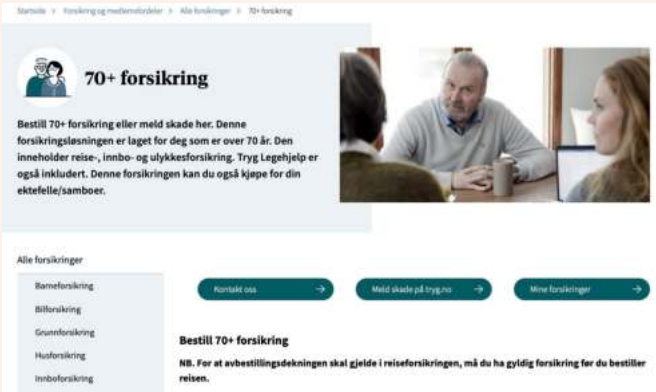
Det er ikke bare i ovennevnte eksempel at UDF, via Tryg forsikring, kommer dårligere ut sammenligna med andre selskap.

For mine andre forsikringer (hus, fritidshus og to biler) sparte jeg ca. 3.500 kr ved fornyelse av forsikringsavtale i høst. Alle vilkår er tilnærma like.

Utdanningsforbundet, via Tryg forsikring, reklamerer med gode, rimelige forsikringsavtaler for sine medlemmer – er de det?

Gunnar Harstad, Stryn kommune

Skjermdump fra Udfs forsikringstilbud

Utdanningsforbundet, via Tryg forsikring, reklamerer med gode, rimelige forsikringsavtaler for sine medlemmer – er de det, spør innsenderen.

Fra antikkens elementer til kvantefysikk Fysikken gjennom tre tusen år

Hva består alt av, og hvordan ble det til? I fysikken tror vi at vi har funnet svaret på det. Aristoteles, Kepler, Galileo, Newton, Einstein, Schrödinger. Grunnstoffer, lyd, lys, farger, relativitetsteorien, atommodeller, atombombe, global oppvarming, galakser, sorte hull, mørk energi, nøytronstjerner, gravitasjonsbølger og universets opprinnelse.

Boka egner seg for elever i ungdomsskolen og i videregående. Fra videregående til fysikk på universitetet er det et gap. Det mangler en total forståelse av hele bakgrunnen og sammenhengen. Denne boka kan fylle ut det gapet. Som lærer trengte jeg stoff som kunne supplere det som sto i læreboka. Da var bøker som denne en nyttig kilde. Hvorfor ikke spe på med artige anekdoter og annet utfyllende stoff. Håper mange vil få glede av boka. Hilsen Aage Ingjer.

SVAR TIL GUNNAR HARSTAD

Kjære medlem

Utdanningsforbundet er opptatt av at de kollektive ordningene er gunstige for alle våre medlemsgrupper.

Det er riktig at vi har sett oss nødt til å skru opp prisene ganske mye for neste år, da forsikringsbransjen som kjent har hatt utfordrende år med mye skader og kostnadsinflatjon. Skadene blant våre medlemmer vil påvirke vår pris ut til alle.

Det er krevende å sammenlikne ulike «varer», det gjelder også forsikringer. Pris må sammenlik-

nes samme år, og innhold må sammenliknes dekning mot dekning. Vi ser i ditt eksempel at du har brukt 2024-priser for Fagforbundet, men prisene fra 2025 for Utdanningsforbundet.

For våre pensjonistmedlemmer har vi en egen pakkeløsning 70+ forsikring, som i tillegg til innbo og reise har ulykkesforsikring og helsetelefon inkludert. For 2025 koster denne 5.196 kroner for familie.

Når medlemmer har ektefelle organisert i annet forbund, er det alltid lurt å sjekke ut hva innhold og pris er hos begge de aktuelle forbund. Alle forbund gjør jo hva de kan for sine medlemmer

knyttet til gode medlemsfordeler og har dermed gode ordninger. Utdanningsforbundet gjør alt hva vi kan for å holde prisene nede, men samtidig ha gode deknings. Det kan i et konkurranseutsatt marked som forsikring er, forekomme at andre tilbydere fra tid til annen har bedre priser.

**Utdanningsforbundet
avdeling for medlemstilbud**

Koding er **GØY!**

Skal du programmere med klassen din?

Vi har gratis undervisningsopplegg

Scan QR-koden for å lære mer

superbit.no

[•*]super:bit

Lær Kidsa Koding

VITENSENTRENE - Årsopplag

NRK

SKOLEPOLITIKK

Kjernevirksomheten først!

Moderne pedagoger postulerer at elever ikke behøver å gå gjennom en begynnerfase, der barn ved herming tilegner seg kunnskaper og ferdigheter.

**Kronikk av
Jan Jørgen
Skartveit**

lærer og
medlem av Oslo
Arbeiderparti

Illustrasjon:
Tone Lileng

Skolen er i krise. Det er likevel ikke vanskeligere enn at vi spør oss selv: Hva gjorde lærerne og skolen for to tiår siden, og også før det? Hva gjør man i skolen i andre land? Hva gjorde man i norsk skole før de nå dominerende pedagogiske miljøene og ekstremfrihetstanken sammen med Google-doktrinen tok helt overhånd?

Velment, naiv pedagogikk er et svik

Barn og ungdom blir ikke den beste versjonen av seg selv om de alle blir fritatt for korrigerende. Bare en lærer med handlingsrom, faglig selvtilitt, og som er en del av en profesjonskultur, kan gi troen på seg selv til elever, som enten har mistet, eller aldri har hatt troen på at de kan bli en bedre versjon av seg selv, enn de selv tror er mulig.

Alle elever trenger et lærende fellesskap rundt seg i klasserommet, der voksne beskytter barn og ungdom mot forstyrrelser fra medelever og fra digitale distraksjoner. Elever trenger lærere som er i stand til å legge til rette for at elever kan konsentrere seg om læring. Den velmente, naive pedagogikken med manglende forståelse for betydningen av lærerens autoritet og for faglig kunnskap, som skolesektorens dominerende pedagoger står for, er et svik mot en hel generasjon av barn og unge.

Ikke voksne nok

Økte rettigheter og økt medbestemmelse til elever gir ikke bedre undervisning og mer trivsel for alle elever i skolen. Det føles intuitivt riktig for voksne i det norske sosialdemokratiet å tenke at elevene vet best om alt som handler om skole. De fleste barn og ungdommer er ikke voksne nok til å bære et slikt ansvar på egne vegne. Ingen barn og unge er voksne til å bære et slikt ansvar på vegne av alle elever. Heller ikke de tenåringene, som selv tror de er i stand til å bære et slikt ansvar.

Det viktigste først!

Alle andre yrkesgrupper i skolesektoren enn lærerne har tatt makten fra lærerne i skolesektoren og i skolen. Samtidig har skolen blitt tvunget til å konsentrere seg mindre om kjernevirksomheten og i stedet konsentrere seg om alt annet enn kjernevirksomheten.

Undervisning, læring, vurdering, styrking av faglige

profesjoner og faglige disipliner, og lærere med handlingsrom og mulighet for å skape trygge læringsmiljø for faglig og sosial utvikling, er blitt noe som kommer i andre rekke.

For å lykkes med alt det andre skolen har fått som oppgave; å bidra til sosial utjevning, sosial mobilitet i samfunnet, inkludering og integrering av barn med ulike bakgrunn, ulike tilhørighet, ulike utfordringer og ulike identiteter, må skolen først lykkes med kjernevirksomheten.

Å lære er først å herme

Hovedproblemet med pedagogikken som dominerer i norsk skole og i norsk lærerutdanning, er manglende forståelse for de faglige disiplinene i skolen, og manglende forståelse for det avanserte akademiske språket elevene trenger å tilegne seg for å oppnå faglig mestring. Den dominerende pedagogikken forstår ikke betydningen av herming som del av læring. Det blir tatt for gitt at barn og ungdom kan hoppe over det å herme etter mer erfarne utøvere av den faglige og fagspråklige disiplinen de lærende, elevene, skal bli innviet i, bli deltakere i. Moderne pedagoger postulerer at elever ikke behøver å gå gjennom en begynnerfase, der barn ved herming tilegner seg kunnskaper og ferdigheter.

Famle seg frem uten kunnskaper

I stedet skal elevene i tråd med vage, abstrakte læreplaner på selvstendig vis famle seg frem til egne selvstendige resonnementer, selv om elever mangler grunnleggende kunnskaper å resonnere med. Med unntak av de flinkeste elevene, og elever med «skolsk» oppdragelse fra middelklassehjem med bøker i bokhylla, og som har blitt lest for da de var små, blir det for krevende for de fleste elever.

Fri flyt i ekstremfrihetstanken og i Google-doktrinen

Ekstremfrihetstanken postulerer i arven etter filosofen Jean-Jacques Rousseau (1712–1778) at barn og unge egentlig vet best hva og hvordan de skal lære. Barn og ungdoms læringstrang, spiren til kunnskap og barnlige

0212

nysgjerrighet må beskyttes fra overstyrende og kreativttdrepnde autoriteter i samfunnet, som lærere og foreldre, som i sin voksne natur ikke klarer å la være å gjøre noe annet enn skade på barn og unges lærelyst og kreativitet, er kjernen i ekstremfrihetstanken. Autoritet er i sin kerne skadelig.

Elever trenger tvert imot tydelig språklig, faglig og sosial støttestruktur for å lykkes, og særlig gjelder det elevene som ikke vokser opp med «skolsk struktur» i middelklassehem med bøker i bokhylla. Alle barn blir ikke tatt med på biblioteker fra de er små, og lest for mens de sitter på fanget.

Trenger kvalitetssikrede lærebøker

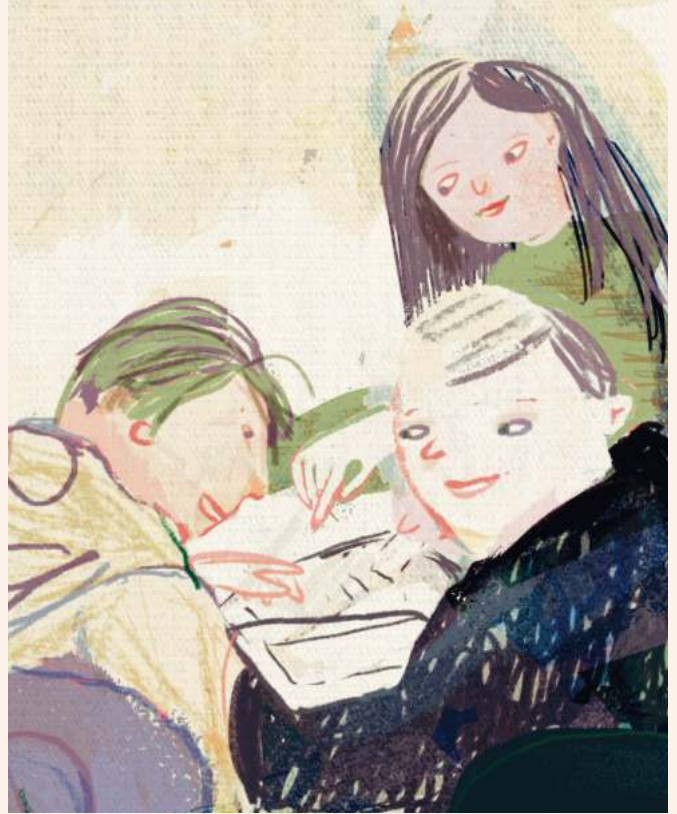
Google-doktrinen er Silicon Valleys liberale utopiske budskap; ny digital teknologi gir fri tilgang til alt av informasjon, og skaper slik frihet for alle. Fri informasjonsflyt opplyser hele verden for alle om bare uforstandige autoriteter i samfunnet, som politikere, blir hindret i deres destruktive trang til å regulere og kontrollere det som bør flyte mest mulig fritt, informasjonen. Google-doktrinen krever at politikerne i minst mulig grad regulerer hva teknologibransjen får lov til å gjøre i skolesektoren, for teknologibransjen forstår best hva elever og læreres undervisning er tjent med.

Uregulert informasjonsflyt blir ikke opplyst av sannheten, sannheten synker til bunns. For å skille sannhet fra løgn, og fiksjon fra fakta, trenger elevenes og lærernes kunnskapsverden ansvarlige redaktører, i form av kvalitetssikrede lærebøker, slik journalistikken trenger redaktører.

Kun helt nylig, etter politisk press fra myndigheter i ulike land og i Norge fra foreldre, har relevant lovgivning for å regulere teknologibransjens adgang til barn og unges hjerner, blitt innført. Myndigheter vet ikke hvor effektivt nytt lovverk vil være i å beskytte barn og unges sårbare hjerner i utvikling.

Ledsagelse ut i verden

Elever trenger å bli distraheret vekk fra seg selv, og bli

ledsaget ut i verden utenfor dem selv, ikke bli tvangsledet inn i narsissisme forkledd som autonomi og selvbestemmelse, slik teknologibransjens forretningsmodell gjør.

I skolen skal ikke elevene, de lærende, lenger herme etter de fagkompetente innen fagdisiplinen, lærerne. Isteden hermer elevene sin sosiale atferd inn i sosiale mediers dynamikk, der elevene tilbringer stadig større deler av sitt våkne liv, også stadig større deler av tid elevene oppholder seg på skolen.

At de dominerende blant pedagogene selv klarer å fremstille seg selv i offentligheten, som riddere i skinnende rustning i kamp for de svake elevene, er et symptom på en offentlighet uten evne til å gjennomskue nakne keisere i nye klær.

Norsk skole må ta et oppgjør med ekstremfrihetstanken og Google-doktrinen!

I stedet skal elevene i tråd med vage, abstrakte læreplaner på selvstendig vis famle seg frem til egne selvstendige resonnementer.

KS mener kommunene ikke har råd til å satse på barn og unge

KS går til frontalangrep på bemanningsnormene i skole og barnehage.

1. november offentliggjorde KS sitt debatthefte. I det går interesseorganisasjonen svært langt i å hevde at det er bemanningsnormene som hindrer handlefrihet for lokalpolitikere og andre beslutningstakere.

Styreleder i KS, Gunn Marit Helgesen, har i flere uttalelser i høst pekt på behovet for mer fleksibilitet i bruk av lærere og andre yrkesgrupper. Den fleksibiliteten hun ber om, vil gi færre lærere i landets klasserom, og gruppestørrelsene i barnehagen vil øke.

Vi er sterkt bekymret for konsekvensene av at KS går til frontalangrep på bemanningsnormene i skole og barnehage. Normene sikrer et minimum av ressurser og er viktige for et likeverdig tilbud. Bemanningsnormene sikrer et minimum av lærere i barnehager og skoler. Læreren er den viktigste faktoren for barns læring og utvikling i barnehage og skole.

Vi vet at bemanning i både barnehage og skole allerede er svært presset. Kun 16 prosent av barnehagene i Norge er fullt bemannet i mer enn to tredjedeler av åpningstiden.

Forskningsinstituttet Sintef leverte i 2023 en rapport som viste at barnehageansatte er blant de som opplever de mest krevende emosjonelle og relasjonelle utfordringene i sitt arbeid.

Situasjonen i skolen er ikke bedre. Kritisk bemanning og mangelen på kvalifisert personell fører til at hver lærer får mindre tid med hver enkelt elev, noe som igjen går på bekostning av det faglige tilbudet elevene har krav på.

Våre tillitsvalgte meldte i budsjett dagene før jul om at lokalpolitikere og kommunedirektører presenterte kutt i oppvekstsektoren. Skoler legges ned, statlige midler bevilget til bemanning i barnehage forsvinner i andre budsjettposter og det er stadig lenger imellom de store satsningene. Mener KS at det virkelig er verdt å risikere barnas fremtid ved å utarme sektoren vår?

Illustrasjon: Erik M. Sundt

– Vi vet at bemanning i både barnehage og skole allerede er svært presset. Kun 16 prosent av barnehagene i Norge er fullt bemannet i mer enn to tredjedeler av åpningstiden, skriver innsenderne.

Bemanningsnormene må styrkes, ikke svekkes. God bemanning og god kvalitet i tjenestene er det som skal til for å sikre at barn og unge får den starten på livet og den utdanningen de fortjener. Regjeringen og SV vil styrke bemanningen i barnehagene gjennom statsbudsjettet for 2025. Ved å avvikle normer vil sektoren få færre midler. Barnegruppene og klassene blir større, og læring, mestring og motivasjon vil synke. Vi må sammen jobbe for å fortsette en opptrapping av midler til sektoren. Det er på høy tid at flere enn de som hver dag jobber med barnegruppene og i klasserommene innser det.

KS omtaler en kommunal sektor uten nasjonale føringer for fordeling av midler til barnehage og skole som en sektor som likevel vil prioritere barn og unge. De kan i det minste være ærlige om hvorfor de ønsker en endring. KS mener kommunene ikke har råd til å satse på barn og unge! De ønsker et lokalt handlingsrom der en lærer skal ha 30 elever i klassen og der avdelingene i barnehagen kan fortsette å være bemannet med en ansatt på 18 barn både morgen og ettermiddag.

Ved å fjerne normer vil kvaliteten i barnehager og skoler synke, og forskjellene mellom tilbudene som gis i landet vil øke.

Vi forventer at landets lokalpolitikere ser behovet for å beholde normene, slik at det tilbys likeverdige tjenester i alle landets barnehager og skoler.

I stedet for å redusere kravene vi stiller til tjenestene i kommunene, burde KS heller peke på hva som skal til for å innfri forventningene fra borgere og nasjonale myndigheter. Finansieringen av kommunesektoren må styrkes! Alt annet vil være en fallitterklæring.

Sissel Breie Henriksen, Anita Richardsen, Anita Karlsen, Hilde Lein, Ina Margrethe Enoksen, Steinar Vegsund Strømsli, Elin Djuve, Silje Gran Aanensen, Solveig Hals, Johannes Bjørset Aagaard, Lars Kristian Af Waale, Gro Iren Abrahamsen, Marianne Lange Krogh, Mari Emma Odberg Bjerke, Thore Johan Nærbøe

fylkesledere i Utdanningsforbundet

E-SPORT

La barna spille: Sats på e-sportcup i skolen

La elevene som liker gaming få sin egen skolecup, slik som i fotballen.

Som lærer på Ytre Enebakk skole har jeg lenge vært opptatt av å møte elevene der de er. E-sport, profesjonaliseringen av konkurransespill, er en aktivitet mange barn bruker mye tid på, men som har fått lite oppmerksomhet i skolen. Jeg har ofte

sett at spill stemples negativt grunnet debatten om skjermtid. Men i 2024, etter henvendelse fra elevene selv, ønsket vi å bruke elevenes interesse for spill til noe positivt. Derfor arrangerte vi en skolecup i e-sport for 1.-7. trinn.

Vi vet at omtrent 86 prosent av barn i barne-skolen spiller dataspill. Aktiviteten ses sjelden som en del av læringen i skolen 1). Med skolecupen ønsket jeg å skape en arena der elevene kunne bruke sine spillferdigheter i en positiv setting og også vise lærerne at e-sport kan være en ressurs i skolen. Det var viktig å vise hvordan spill kan fremheve og løfte enkelte elever, særlig de som kanskje ikke alltid skinner i mer tradisjonelle lærings situasjoner. I e-sport kan disse elevene få en følelse av mestring og tilhørighet i klasserommet. Dessuten svarte vi med dette på funnene i DigiGen-forskningen (digital generasjon, red. anm.): Barn og unge ønsker at vi voksne viser mer interesse for og er mer til stede i deres digitale liv og de spillene de spiller 2).

For de yngste spilte vi Mario Kart, mens de eldre konkurrerte i Rocket League. Vi valgte disse spillene fordi de legger vekt på samarbeid og strategisk tenkning; ferdigheter elevene kan overføre til andre lærings situasjoner. Det var en flott mulighet for elevene til å engasjere seg og lære via lek.

Det som alltid er rørende med spill i undervisningen og tydelig under e-sportcupen, var å se hvor godt noen av de elevene som ofte sliter med å finne utfordringer i skolehverdagen, klarte seg. Flere av dem briljerte som både spillere og kommentatorer. De fikk en ny rolle hvor de kunne vise sine tekniske ferdigheter og evne til å formidle. Det ga dem mulighet til å føle seg sett og verdsatt på en annen måte enn de vanligvis gjør.

Vi lærere lærte også. Flere var skeptiske, særlig de uten erfaring med e-sport. Mange var bekymret for at konkurransen kunne gi uro.

Men jeg visste, som lærer og som ansvarlig for det lokale idrettslagets e-sporttilbud, hvor verdifullt dette kunne være for elevene våre. Vi ble positivt overrasket: Klassen satt konsentrert, heiet på lagkameratene sine og støttet særlig de elevene som vanligvis strever.

En skolecup i e-sport trenger ikke være komplisert. Til Rocket League fikk vi hjelp fra det lokale

I e-sport kan elevene utvikle samarbeidsvilje, strategisk tenkning og kommunikasjon, skriver Lars Peter Østrem.

ANSETTELSE

Teknokrati versus demokrati i offentlig sektor

Møre og Romsdal fylkeskommune har valgt å ta fra tillitsvalgte retten til å delta i intervjuer og truer slik grunnleggende prinsipper i norsk arbeidsliv.

idrettslaget. Mange skoler kan ha lokale aktører som kan bidra til en skolecup i e-sport. Det viktigste er viljen til å prøve noe nytt. Jeg mener turneringer i e-sport burde være like vanlig i skolen som fotballcuper. Mange barn liker dataspill like godt som fotball, om ikke bedre.

E-sport handler heller ikke bare om spill. Det er også en arena for å utvikle viktige ferdigheter som samarbeidsvilje, strategisk tenkning og kommunikasjon. Det knytter seg direkte til Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020 (LK20), der digitale ferdigheter er blant de grunnleggende ferdighetene. I e-sport lærer elevene også hvordan de kan være gode digitale medborgere; opptre respektfullt og vennlig i en digital setting. Disse ferdighetene tar de med seg videre i skolehverdagen og i den stadig mer digitale verden vi lever i.

Gjennom denne skolecupen i e-sport har jeg sett hvor viktig det er å møte barna der de er, og anerkjenne interessene deres. Jeg håper flere skoler utforsker e-sport som læringsarena, og ser hvordan det kan være en ressurs, spesielt for å trene samarbeid, problemløsning og fellesskap. E-sport har en unik evne til å inkludere flere elever og gi dem en mestringfølelse som kanskje er vanskelig å oppnå i mer tradisjonelle aktiviteter.

Lars Peter Østrem

lærer ved Ytre Enebakk Skole
høgskolelektor ved Høgskolen i Østfold

REFERANSER:

- 1) Medietilsynet. (2020): Undersøkelse fra Medietilsynet: Nesten ni av ti barn og unge spiller dataspill. Barn og medier 2020. www.medietilsynet.no, 15.4.2020.
- 2) Idunn Seland (Ed.), R. A. (2022): The Impact of Technological Transformations. Oslo: Oslo Metropolitan University.

Tross sterk motstand fra arbeidstakerorganisasjonene innførte Møre og Romsdal fylkeskommune et nytt ansettelsesreglement høsten 2023. Kjernen i fagforeningenes motstand er at arbeidsgiver i nytt reglement fratruer de tillitsvalgtes rett til å delta på intervju av kandidater til lærerstillinger og forkaster modellen med ansettelsesutvalg bestående av én representant for arbeidstakersiden og to fra arbeidsgiver.

De tillitsvalgte kan riktignok komme med innspill i tilsettingsprosessen, men må gjøre sine vurderinger på grunnlag av rektors referat fra intervjuene. Tillitsvalgte har ingen avgjørende stemme ved innstilling av kandidater, og tidligere praksis om å anke tilsettingen ved uenighet er nå avvirket.

Utdanningsforbundet er av den klare oppfatning at nytt reglement svekker tilsettingsprosessens kvalitet og integritet. Vi mener dette er i strid med formålet i Hovedavtalen om et «best mulig samarbeidsgrunnlag mellom partene på alle nivåer».

Det er vel å merke ikke slik at alle skoleledere stiller seg bak disse endringene. Flere ledere gir uttrykk for at de ønsker at de tillitsvalgte er med i intervjuene, da en slik ivaretagelse av medbestemmelsesretten styrker både legitimiteten og den faglige basisen for ansettelsene.

Vi stiller oss spørrende til om fylkesadministrasjonen i det hele tatt har adgang til å innføre et nytt ansettelsesreglement. Det er vår oppfatning at kommunelova og dens forarbeider tydelig legger denne myndigheten til fylkestinget. Våre forsøk på å løfte denne saken opp til politisk behandling har imidlertid blitt avvist av fylkesadministra-

sjonen, med støtte fra KS.

Kommuner og fylkeskommuner skal være demokratisk styrte deler av offentlig sektor. Derfor er det underlig at ikke folkevalgte politikere skal ha ansvaret for å vedta overordna kommunale styringsdokumenter. Vi stiller derfor spørsmål om lokale folkevalgte i Møre og Romsdal, og i resten av landet, er klar over hvilken myndighet de ifølge KS er fratatt gjennom endringene i kommuneloven i 2018.

Uavhengig av jussen ser vi med bekymring på hvordan fylkesadministrasjonen gjennom dette grepet har redusert både folkevalgtes og tillitsvalgtes innflytelse over ansettelsesprosessene. Uten de to demokratisk valgte gruppenes mulighet til å påvirke blir fylkeskommunen et rent teknokrati. Vi er sikre på at vi har både politikere og folket med oss når vi advarer mot en slik utvikling.

Politisk styring og fagforeningenes medvirkning er essensielle elementer i en demokratisk fundert offentlig sektor. Derfor må offentlige reglementer vedtas av de folkevalgte, og de tillitsvalgte må ikke fratras muligheten til å kvalitetssikre offentlige ansettelser. Saken i Møre og Romsdal fylkeskommune er derfor av stor prinsipiell betydning for så vel partene i arbeidslivet som for politikere og velgere i hele Norge.

Ina M. Enoksen

fylkesleder
Utdanningsforbundet Møre og Romsdal

Tore Tomren

kontaktperson for
videregående opplæring/fagskole
Utdanningsforbundet Møre og Romsdal

Dramapedagogen Nils Braanaas (1925–2012)

– et hundreårsminne

Navnet Nils Braanaas vil stå helt sentralt når dramapedagogikkens norske og nordiske historie en gang skal skrives.

Han var opprinnelig utdannet som filolog, med fransk, engelsk og norsk i fagkretsen. Tidlig på 1960-tallet underviste han på Linderud realskole i Groruddalen. Som norsklærer brukte han drama som metode for å styrke elevenes kunnskaper om norsk litteraturhistorie. Han startet dessuten en teatergruppe for ungdom fra Groruddalen, som i 1964 og 1965 turnerte i flere fylker på Østlandet med teaterforestillingen *Blodet*. Stykket var inspirert av Henrik Wergelands kamp mot jødeparagrafen i Grunnloven. Braanaas skrev manuset, regisserte forestillingen og hadde selv en liten birolle.

Nysgjerrighet, allsidighet og kampvilje er tre ord som kjennetegnet Braanaas. Allerede på 1940-tallet laget han radioprogrammer for NRK, skrev kronikker i *Dagbladet* og var teateranmelder i studenttidsskriftet *Filologen*. En periode på 1950-tallet var han skuespiller ved Riksteatret, fram til han ble ansatt i skoleverket. Da Forsøkslysestua i Oslo ble etablert i 1967, ble Braanaas den som ledet dramafaget gjennom de første årene. Mellom 1965 og 1995 engasjerte han seg fagpolitisk i Landslaget Teater i skolen og Landslaget Drama i skolen, både som formann og som tidsskriftredaktør. Tidsskriftet ble gitt ut i hele Norden, noe dets navn, *Nordisk dramapedagogisk tidsskrift*, tydelig tilkjenner.

Dramafagets plass innenfor høyere utdanning ble styrket da Braanaas fikk stillingen som amanuensis ved Institutt for drama, film og teater ved Universitetet i Trondheim. Mange hovedfagsoppgaver i drama kom ut i løpet av hans tolv år i denne stillingen, som varte fra 1975 til 1987. I 1985 kom fagboka «Dramapedagogisk historie og teori» ut. Den ble brukt både i norske, danske, finske og svenske fagmiljøer. Det spesielle ved den er at den inneholdt klassisk pedagogisk teori fra Comenius, Rousseau, Goethe, Fröbel og Pestalozzi. I tillegg bidrar boka hans til å synliggjøre hvordan de radikale skoleforsøkene som Anna Sethne ledet på 1930-tallet ved Sagene skole, fikk så stor betydning for bevisst tverrfaglig bruk av de praktisk-estetiske tilnæringsmåter i fag som norsk, samfunnsfag og heimstadelære. Den siste utgaven av Nils Braanaas' banebrytende bok kom ut i 2008. Da var han blitt 83 år gammel. I denne siste ut-

gaven er Braanaas svært kritisk til skolemyndighetenes holdning til dramafaget, som han betegner som «paradoksalt» og «problematisk».

I 2003 ble Braanaas hedret med Kongens fortjenstmedalje i gull for sin mangeårige innsats for dramafagets stilling i den norske skolen.

Willy Aagre

professor emeritus i pedagogikk ved Universitetet i Sørøst-Norge

Jan Møskeland (1931-2024)

Lektor Jan Møskeland døde 31. oktober 2024, vel 93 år gammel, og ble bisatt 14. november fra Ullern kirke.

Lektor Møskeland hadde familiebakgrunn fra Agder, men vokste opp i Oslo, gikk på skole på Majorstuen og senere Frogner Gymnas. Han var cand. real. fra Universitetet i Oslo med hovedfag i organisk kjemi og matematikk.

Lektor Møskeland (av mange kalt Møsk) ble ansatt på Holtet Gymnas i 1964 og gikk senere over til Oslo katedralskole, inntil han gikk av med pensjon i 1998. I tillegg underviste han på Bjørknes privatskole.

Jan Møskeland var en skattet lærer, høyt verdsatt av sine elever. Mange forteller at han har satt varige spor.

Han var alltid tålmodig, kreativ og omsorgsfull, slik en god pedagog skal være.

På Oslo katedralskole huskes han som en trivelig kollega med fin humor og gode replikker. Han var mye mer enn den solide realfagslektor, hadde kulturelle interesser og var meget belest og bereist.

I de mange pensjonistår han fikk, fikk han nyte tiden på hytta i Stavern, som var hans annet hjem, på fjellet og på reiser til fjerne land. Og med barn og mange barnebarn hadde han og fru Inger Lill et flott familieliv. Vi lyser fred over hans minne.

Terje Bjøro

for pensjonistene ved Oslo katedralskole

Visste du at annonser hos oss sees av 244 000 lesere?

Bestill annonser for 2025

Utgivelsesplan

annonsefrist/utgivelsesdato

- 1 11. desember / 17. januar 2025
- 2 **22. januar / 14. februar 2025**
- 3 19. februar / 14. mars 2025
- 4 19. mars / 11. april 2025
- 5 7. mai / 23. mai 2025
- 6 25. juni / 22. august 2025
- 7 3. september / 26. september 2025
- 8 24. september / 17. oktober 2025
- 9 22. oktober / 14. november 2025
- 10 19. november / 12. desember 2025

Annonsekontakter:

Malin A. Kjellgren Sundet, telefon 99 29 76 66 og Pernille Børslungen Haugen, telefon 40 20 37 78

HS Media: utdanning@hsmedia.no

utdanningsnytt.no/annonser

Rett til fast ansettelse etter grunnbemanningslæren

Grunnbemanningslæren er en vei til fast ansettelse for arbeidstakere som gjentatte ganger og over tid har vært ansatt som vikar.

Hovedregelen i norsk arbeidsliv er at ansettelser skal være faste. Det vil si at ansettelsesforholdet løper frem til en av partene bringer det til opphør ved oppsigelse. I juli 2024 kom det inn en ny regel i arbeidsmiljøloven som er med på å understreke hovedregelen, ved at man i tilfeller der arbeidsavtalen ikke sier noe om ansettelsen er fast eller midlertidig, skal legges til grunn at ansettelsen er fast.

Fra hovedregelen om fast ansettelse er det gjort enkelte unntak gjennom arbeidsmiljølovens regler om midlertidig ansettelse. Arbeidsgiver kan for eksempel ansette midlertidig der arbeidet er av midlertidig karakter, eller i vikariat. Reglene om midlertidig ansettelse innebærer en avveining av blant annet hensynet til fleksibilitet i arbeidslivet på den ene siden, og hensynet til stabilitet og forutsigbarhet for arbeidstakeren på den andre.

Fast ansettelse etter gjentakende vikariater

Vårt inntrykk er at mange arbeidstakere kjenner til den såkalte treårsregelen, som innebærer at en arbeidstaker som på visse grunnlag har vært sammenhengende midlertidig ansatt i mer enn tre år, skal anses som fast ansatt. Treårsregelen gjelder blant annet ved vikariater. Imidlertid finnes enda en, kanskje litt mer ukjent, vei til fast ansettelse for arbeidstakere som gjentatte ganger og over tid har vært ansatt som vikar, nemlig grunnbemanningslæren.

Grunnbemanningslæren er utviklet gjennom høyesterettspraksis. Den innebærer at midlertidige ansettelser som isolert sett har vært lovlige, allikevel er i strid med arbeidsmiljøloven hvis virksomheten over tid har hatt et stabilt og forutsigbart behov for arbeidskraft.

Det vil være en klar omgåelse av hovedregelen om fast an-

settelse hvis arbeidsgiver bruker vikarer for å dekke et konstant behov for mer arbeidskraft.

Vilkårene etter grunnbemanningslæren

Høyesterett har gjennom særlig tre sentrale avgjørelser synliggjort hvilke vilkår som må være oppfylt for at vikarer skal ha rett til fast ansettelse etter grunnbemanningslæren.

For det første må virksomheten ha et varig og stabilt behov for vikarer. Det vil si at virksomheten må ha en noenlunde stabil fraværsprosent blant de faste årsverkene. Årsaken til fraværet er i utgangspunktet uten betydning.

For det andre må arbeidstakeren ha en tilstrekkelig tilknytning til virksomheten, ved å ha fylt hele eller deler av vikarbehovet i virksomheten, fast og over tid. Det er viktig å merke seg at det til forskjell fra treårsregelen, etter grunnbemanningslæren ikke gjelder noen minstekrav til hvor lenge man må ha vært ansatt som vikar. I Norsk Retstidende 1989 s. 1116, kom Høyesterett til at en ansatt som hadde vært vikar i to og et halvt år, skulle anses som fast ansatt etter grunnbemanningslæren.

For det tredje og siste må en økning av grunnbemanningen ikke medføre særlige ulemper for virksomheten; det må være et driftsmessig akseptabelt alternativ å øke antallet fast ansatte.

Be tillitsvalgt om hjelp til å vurdere

Hvis man over lengre tid blir brukt som vikar, kan det hende at man egentlig skulle ha vært fast ansatt og har rett til fast ansettelse etter grunnbemanningslæren. Det gjelder enten man har hatt flere, lengre vikariater, hyppige tilkallingsvikariater, eller en kombinasjon av disse. Vi anbefaler at man tar kontakt med tillitsvalgt for å få hjelp til å vurdere om man kan ha rett til fast ansettelse og eventuelt ta saken opp med arbeidsgiver.

Susanne Azevedo Stirø
advokat hos
Raugland
Advokatene

Midlertidige ansettelser som isolert sett har vært lovlige, er i strid med arbeidsmiljøloven hvis virksomheten over tid har hatt et stabilt og forutsigbart behov for arbeidskraft.

Bli med på Hjertesones skrivekonkurranse!

For elever på 4.–7. trinn

PREMIER

Én klasse får
kr 10 000

Én elev får et gavekort
på kr 5000

Tema: Skoleveien min

Vi som jobber med Hjertesone, vil gjerne vite mer om skoleveien rundt om i landet. Da er det supert å få førstehånds opplysninger fra brukerne selv.

Flere skal gå og sykle til skolen, det er et politisk mål. Jo færre som blir kjørt, desto bedre for miljøet. Og det er bra for kropp og sinn, ikke minst.

Hva er bra med skoleveien i nærmiljøet hos dere? Kan noe bli bedre?

Vi gleder oss til å lese!

Oppstart 6. januar 2025

Konkurranseregler
finner du her

hjertesone.no

2025

Godt nyttår

Ann Mari Milo Lorentzen

1. nestleder i
Utdanningsforbundet

«Framtida sitter på skolebenken», sa statsminister Jonas Gahr Støre i sin nyttårstale. Han har rett. Og jeg kan legge til at de også klatrer til toppen av det høyeste klatrestativet i barnehagen, med alle sanser i høyeste beredskap. Og de sitter på norskopplæringen i et helt nytt land, langt fra alt som er nært og kjært.

For å redde denne framtida må det bli: «Mer læring og mindre skjerm», sa Støre første nyttårsdag. Dette har blitt denne regjeringens slagord. Og de er i full gang med å kaste ut skjermen. Men min drøm for 2025 er større enn det!

Vårt oppdrag som lærere vokser. Flere barn enn noen gang går i barnehage, for mange elever sliter med motivasjon og psykisk uhelse, og det kommer ikke til å slutte å komme folk til vår fredelige del av verden.

Samtidig er det færre som vil ha disse utrolig viktige jobbene. Den utviklingen *må* vi snu. Rekrutteringsproblemene er en del av en dyster internasjonal trend. Og internasjonale undersøkelser peker på det samme: Status, arbeidsvilkår og lønn er det som gjør at færre velger læreryrket.

Min drøm er at våre medlemmer skal ha det godt på jobb og at de skal ha de ressursene de trenger for å sikre vår felles framtid. Og jeg tror at det er en viktig del for å nå Støres mål om mer læring.

En del av dette er å sikre bedre bemanning i barnehagen. Bemanningskrisen i barnehagen er velkjent. Våre medlemmer strekker seg så langt at de blir syke for at det skal være et barnehagetilbud i mange kommuner. Og her endte 2024 med en liten opptur. Etter at hele

organisasjonen har arbeidet knallhardt for å løfte bemanning i barnehage fram mot årets nasjonalbudsjett, klarte vi endelig å flytte på SV såpass at de forhandlet fram 800 millioner kroner til bemanning i barnehagen. Dette er kjærkomne millioner for en sektor i knestående. Men den lille oppturen ble raskt en nedtur. For under budsjettbehandlingene rundt om i kommunene er det alt for mange kommuner som lar disse pengene gå inn i det store sluket som trengs for å slukke den store brannen: kommunale underskudd.

Dette understreker det vi har sagt hele tiden: Om ikke disse pengene blir øremerket, vil de gå til andre ting enn bemanning i barnehagen. Våre tillitsvalgte har fulgt disse pengene ute i kommunen, og holder fram i det nye året, med å kjempe lokalt for at disse pengene skal bedre situasjonen ute i barnehagene. Men situasjonen viser at det blir desto viktigere også i 2025 å løfte vår bemanningsmodell for å kunne få til varige bedringer i bemannings situasjonen i barnehagen.

I 2025 blir det også svært viktig å stoppe KS' alarmende ønske om å skrote bemanningsnormene i barnehage og skole. Nettopp fordi disse minimumsnormene sikrer at landets lærere kan ha tid til alle elevene.

Og slik *må* vi jobbe for alle våre medlemsgrupper. Det *må* bli bedre å gå på jobb for flere. Slik kan de som i dag sitter på skolebenken og snart skal velge yrke se for et fantastisk arbeid læreryrket er. Da kan vi oppfylle ikke bare mine drømmer, men også statsminister Støres lovnader i nyttårstalen om at skolen skal være et sted: «... som både skaper rom for alle barn og unge og samtidig klarer å ha et blick for hver og en, den enkelte.»

Min drøm er at våre medlemmer skal ha det godt på jobb og at de skal ha de ressursene de trenger for å sikre vår felles framtid.»

Foto: Harald Åker/Utdanningsforbundet

Geir Røsvoll minner om at en stor andel av Utdanningsforbundets medlemmer er ansatte i stat eller kommune og sikret full sykelønn gjennom tariffavtalene.

Uten en ny IA-avtale på plass er sykelønnsordningen satt i spill. – En viktig oppgave for oss og Unio framover blir å jobbe for å trygge sykelønna til folk, sier Geir Røsvoll.

De sentrale partene har forhandlet om en ny IA-avtale, men det ble brudd i forhandlingene. Dermed står norsk arbeidsliv uten en avtale om inkluderende arbeidsliv i 2025.

– Gjennom en ny IA-avtale kunne vi sikret arbeidstakersiden medvirkning i spørsmålet om sykelønna, sier Geir Røsvoll, leder i Utdanningsforbundet, men understreker:

– For Utdanningsforbundet blir det viktig å jobbe for å trygge sykelønnsordningen framover. Enten ved at partene kommer tilbake til forhandlingsbordet og blir enige om en ny IA-avtale, eller gjennom politisk påvirkningsarbeid på Stortinget. Når partene i arbeidslivet ikke lenger har en avtale, er det nemlig opp til Stortinget å bestemme sykelønnsordningen.

Samtidig er det viktig å minne om at en stor andel av Utdanningsforbundets medlemmer er ansatte i stat eller kommune og sikret full sykelønn gjennom tariffavtalene. De fleste andre ta-

riffområder har også sykelønnsordninger nedfelt i tariffavtalene. Dersom sykelønnsordningene i disse tariffområdene skal endres, må det i så fall skje i forbindelse med tariffoppgjørene, der arbeidstakerorganisasjonene har streikerett.

Vil sikre bransjeprogrammenes videre liv

Røsvoll synes det er svært skuffende og et stort tap for trepartssamarbeidet at det ikke ble en ny IA-avtale. Det betyr imidlertid ikke at alt arbeidet som er startet, skal avsluttes.

Utdanningsforbundet er opptatt av å finne de gode tiltakene som reduserer sykefravær og belastningene for de ansatte, og at det skal være forutsigbarhet i arbeidet.

– Vi ser at bransjeprogrammet for barnehager har hatt mange gode effekter, og mener at de budsjetterte midlene i statsbudsjettet for 2025 gjør det mulig i alle fall å fullføre planlagt arbeid neste år.

Ledermedlem i Utdanningsforbundet?

Da er du en av nesten 10.000 ledere som er medlem hos oss. Dette gir profesjonsforbundet og fagforeningen styrke og legitimitet!

Som ledermedlem får du spesialtilpasset informasjon og kurstilbud. For å gi deg best mulig tilbud og oppfølging, ber vi deg sjekke at medlemsopplysningene dine er riktige. Er du registrert som ledermedlem? Og er arbeidsplass og kontaktadresse riktig?

Du kan endre dine opplysninger på Min side på udf.no. Trenger du hjelp, kan du kontakte arbeidsplassstillitsvalgt eller hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet.

Utdanningsforbundet med ny, visue

Utdanningsforbundet fornyer seg: 7. januar lanserte vi ny profil!

Utdanningsforbundets utseende ble sist pusset opp for over 15 år siden. Nå finner vi fram til kjernen av hva Utdanningsforbundet står og jobber for, samtidig som vi rustet oss bedre for digitale flater.

– Jeg er veldig fornøyd med endringene! Nye farger, fonter og de gjennomgående klosselementene i logo og illustrasjoner forteller historien om hvordan vi som er lærere i barnehage og skole er med på å bygge framtida og samfunnet, sier Geir Røsvoll.

Den nye visuelle identiteten, utviklet av det prisbelønte designbyrået Anti, gir nye og flere virkemidler, noe som er nødvendig for kommunikasjon på digitale flater. Målet er å styrke Utdanningsforbundet.

– For meg er det viktig at vårt visuelle språk forteller hvem vi er. Vi ønsker at Utdanningsforbundets medlemmer skal ha det beste utgangspunktet i jobben sin, slik at de igjen kan gi alle som er i utdanning et best mulig utgangspunkt.

– Det synes jeg vi viser tydeligere fram med den nye identiteten vår, sier Utdanningsforbundets leder.

Ny logo

Utdanningsforbundet har til nå hatt en logo som symboliserer etableringen av forbundet i 2002, der to forbund ble til ett. Logoen ble etter hvert rød og grønn, og symboliserte sammenslåingen.

– Vi har ønsket at logomerket vårt skal være et uttrykk for organisasjonen slik situasjonen er nå og framover. U-en står for navnet vårt, men også for ordet «utgangspunkt».

– Lærere jobber for å åpne dørene til verden for alle som er i utdanning. Derfor endrer vi logoen til en U, bygget opp av ulike elementer, sier Røsvoll.

Universell utforming og færre skrifttyper

Utdanningsforbundet gjennomgikk i fjor alle digitale og fysiske flater, med mål om å forenkle kommunikasjonen og å gjøre forbundet mer gjenkjennelig.

– Vi har tidligere brukt for mange skrifttyper.

Utdanningsforbundets tre logoer. Øverst fra 2001, 2008 og 2025

Framover kommer vi til å bruke Satoshi og Erode. Dette er lett tilgjengelige fonter, de kan brukes uten lisens og har god lesbarhet.

– Dette vil skape gjenkjennbarhet på alle flater, sier Harald Åker, grafisk designer og prosjektansvarlig for endringene fra Utdanningsforbundets side.

Det har også vært viktig at den nye visuelle identiteten skal være enkel å bruke, og at den er universelt utformet.

– Utdanningsforbundet er opptatt av inkludering og tilgjengelighet. Derfor har universell utforming vært særlig viktig i prosessen med ny identitet, sier Åker.

Ny fargepalett

Både i illustrasjoner og i ulike grafiske elementer vil Utdanningsforbundets nye fargepalett brukes. Den er inspirert av de tidligere logofargene, men grønnfargen er frisket opp og rødfargen er blitt en energisk oransje.

– De to signalfargene gir energi og lekenhet som passer et forbund med vårt formål. I tillegg har vi fått en rekke støttefarger. Det gjør identiteten bredere og ivaretar kommunikasjonsbehovene et stort forbund som vårt har.

– Den røde fargen som er blitt brukt på mange

av Utdanningsforbundets flater de siste årene, blir fra nå av forbeholdt streik og konflikt. Det blir utviklet et eget design for dette, sier Åker.

Illustrasjoner og bilder

Innebygget i den nye visuelle identiteten er også en tydelig bildestil, noe Utdanningsforbundet tidligere har manglet. Fotografen Oda Hveem har vært ute i skoler og barnehager for å ta nye bilder.

– Odas flotte bilder viser hva medlemmene våre bidrar med. Bildene har naturlig lys og naturlige situasjoner, noe som er en del av den nye bildestilen vår, sier kommunikasjonssjef i Utdanningsforbundet, Pernille Huseby.

I tillegg til bilder, er illustrasjoner og ikoner et bærende element i den nye visuelle identiteten.

– Klosse-elementene fra logoen brukes som gjennomgående elementer, enten som del av illustrasjonene eller som byggesteiner i ikoner, forteller Huseby.

Hva skjer nå?

Utdanningsforbundet tar nå i bruk den visuelle identiteten på alle flater, og vil framover gi opplæring til ansatte og tillitsvalgte i bruken av de nye elementene. Materiell med gammel logo og profil vil gradvis fases ut.

ll identitet

Foto: Oda Hveem

– Vi gleder oss til endringen, og håper også medlemmene raskt blir glad i den nye profilen og kjenner at den viser fram Utdanningsforbundet slik vi er i 2025; et forbund som jobber for å gi medlemmene våre – og alle i utdanning – det beste utgangspunktet, sier Huseby.

Geir Røsvoll presenterte den nye visuelle identiteten foran ansatte i Utdanningsforbundet, inviterte samarbeidspartnere og sentralstyremedlemmer.

Kurs

Kveldsseminar med psykolog Line Marie Warholm

21. januar ønsker vi velkommen til Lærernes hus og et spennende kveldsseminar om et vanskelig tema. Utdanningsforbundet har invitert den profilerte psykologen Line Marie Warholm, kjent fra egne bøker og fast spalte i Aftenposten. Sammen med skoleleder Linda Mari Bergwitz snakker hun om hvordan du som lærer kan kommunisere godt med foreldre når temaet er vanskelig. De to samtaler om reelle caser fra skole, og tar imot spørsmål fra salen. Seminaret er gratis og kun for medlemmer av Utdanningsforbundet. Du kan også følge digitalt, kan ses i opptak.

Ill.foto: Adobe Stock

Praksisnært kurs med Pål Roland

29. januar arrangerer vi et praktisk kurs i Lærernes hus med fokus på forståelse av, og verktøy for å håndtere utfordrende adferd i klasserommet. Kursholder er Pål Roland, dosent i spesialpedagogikk ved Universitetet i Stavanger. Målet med kurset er å gi deltakerne et grunnlag for bedre forståelse av både problemstillingen og hvilke tiltak som kan være hensiktsmessige. Digitalt kurs/fysisk oppmøte, kursavgift, kan ses i opptak.

Les mer og meld deg på www.udf.no/kurs

Nytt år, nye muligheter!

Start året med litt faglig påfyll. På våre nettsider finner du oversikt over kurs du kan delta på, ulike fagblader og podkaster. Eller hva med en gjennomgang av forsikringene dine, kanskje har du dem i banken din? Da kan det være du kan spare litt ved å flytte dem til oss. Som medlem har du fordeler, både i Utdanningsforbundet og i Unio.

Foto: Anna-Julia Granberg

Bruk dine medlemsfordeler.

Gøye glipper

Det er viktig å være etterrettelig. Vi må holde oss til fakta. Være korrekte og helst så leksikalske som mulig i alt vi uttrykker.

Vi kan ikke bare finne på ting, eller stjele ting for å bli ferdige. Vi må sjekke. Og sjekke igjen. Og bruke anførselstegn. Det lærer vi oss selv. Det lærer vi elevene.

Bruk skikkelige kilder. Vær så sikker du kan på at alt du skriver, er korrekt og følger alt fra etiske regler til tegnsetningsregler. Ikke klipp og lim. Ikke juks!

Likevel glipper det rett som det er. Vi har jo sett eksempler på at det kan være katastrofalt for den som ikke har manøvrert skikkelig i regelveldet.

Det er forskjell på hva som dømmes til juks, og hva som er en glipp. Gøye glipper er viktige for å holde ut i hverdagen. Gøye glipper gjør oss menneskelige og gir oss felles trøst. Jeg feiler, du feiler, og så ler vi av det.

For en stund siden leste jeg på NRKs nettsider om en stillingsannonse i en kommune. De søkte etter en institusjonskokk som var singel, hadde

sixpack og passe store biceps. Dessuten måtte han ta godt vare på de kvinnelige ansatte på kjøkkenet. Han skulle være cirka 45 år.

Kommunedirektøren beskrev det som en liten glipp. Noen hadde hatt det litt gøy når de utformet annonsen, og ooops!! så var den publisert.

Folk feiler. Vi roter det til, og ting blir ikke som vi har tenkt. Det er slik fortellingene blir til. De oppstår når vi lever våre liv så godt vi kan. Når vi prøver og feiler.

Hvordan hadde skolehverdagen vært hvis alle elever og lærere hadde gjort og sagt kun riktige ting hele tiden? Hvis vi ikke kunne dele små, pus-sige anekdoter oss imellom?

Nå nylig har vi frydet oss over en fagartikkel om «globarmoppvaring» og smilt av ordtaket «Å smekke to fugler med samme stein». Jeg har hatt et kort stavekurs med en elev som skrev en liten tekst om Barack Obama som begynte med disse to setningene: «Obama is an impotent man. He is not president anymore, but he is still impotent.»

Riktig er vel og bra, men feil er festlig.

Petit av
Hilde Eskild

Forfatter og forteller

STOREFRI av MARIUS HENRIKSEN

Foto: Adobe Stock

QUIZ

15 kjappe om løst og fast

1. En romersk mil tilsvarer 2000 skritt for marsjerende, romerske legionærer. Hvor lang er en romersk mil?
2. Hvis du har kjøpt deg en kopp med «kopi luwak», hva er det du drikker da?
3. Hva er størst, krokodillen eller alligatoren?
4. Det sies at ingen snøkrystaller er like, men alle har like mange kanter. Hvor mange?
5. Skuta til Kaptein Sorte Bill var kjent for å være «very well bekrutta». Hva het skuta?
6. Hva slags dyr er Eddie, kompisen til Fantorangen, i NRK Barne-TV?
7. Fullfør teksten: «Folkens, jeg kommer med nyheter. Jeg må be om absolutt stillhet. Ventetida er over. Det kommer til å falle snø i natt. ...»
8. Dersom du ber om en pint med drikke, får du mer eller mindre enn en halv liter da?
9. Når er neste skuddår?
10. Hvilken dyregruppe tenker du på når du hører om sepia, nautilus og akkar?
11. Odin var den eldste, mektigste og fremste av gudene i den norrøne mytologien. Hva het kona hans?
12. Spanias høyeste fjell, Teide (3715 moh), ligger ikke på det spanske fastlandet. Hvor finner vi fjellet?
13. Hva heter den amerikanske tegneserien «Knøttene» på originalspråket?
14. Søtvierfamilien gir oss flere viktige grønnsaker. Hvilken er svært sentral i det norske kjøkkenet?
15. Ifølge Bibelen, hva hadde duen i nebbet da den fløy tilbake til Noas ark etter storflommen?

Quizmester: Paal Svendsen. Svarene finner du på side 59.

FOR **50** ÅR SIDEN

Norsk Lærerlags «stemme» slutter

Etter jul vil Norsk Lærerlag måtte få en ny «stemme», for da har Ragnhild Stenberg flyttet med sin mann til hans nye arbeidsplass, Stavanger. I 5 ½ år har hun vært å finne ved sentralbordet i Norsk Lærerlag, og derfor har hun ofte vært den første til å svare her i huset.

– Har du i løpet av disse årene noen gang gjort en tabbe, slik på telefonen, fru Stenberg?

– En gang alle i huset var på et møte på Tranberg, svarte jeg en telefon med å si at «hele gjengen er bortreist».

– Hvem var det som ringte?

– Det vet jeg ikke, og det er det som gjør det så ekstra leit.

Norsk Skoleblad nr. 1-2/1975

FOR **25** ÅR SIDEN

Forbanna over lærernes lavstatus

Splittelse i AF, overføring til KS, ekteskap med YS, frieri til LO. Avisoverskriftene har vært mange, og Lærerforbundets leder har ikke manglet utfordringer den siste tiden. Men det overordnede målet for forbundets politikk har Anders Folkestad likevel klart for seg ved årtusenskiftet: Et skikkelig lønnsløft for medlemmene. Hørt det før? Blir han aldri lei?

Skolefokus nr. 1/2000

GYLNE ØYEBLIKK

Lykketreffet

En av denne lærerens beste opplevelser i yrket handler om den frigjørende effekten av praktisk arbeid.

Tekst: Ylva Törngren | yt@utdanningsnytt.no

Bjørn Arne Sørslett sier han har mange gode yrkesøyeblikk å ta av, men han velger seg en opplevelse som 29-åring, fra sitt aller første år som lærer. Eleven det handler om, hadde vansker med å konsentrere seg.

– Han hørte ikke etter, han fulgte ikke med. Han kunne begynne å kjøre en fjernstyrt radiobil i klasserommet, eller gå rundt i skolegården med et elektrisk juletre på hodet, sier Bjørn Arne.

Eleven hadde også vært utsatt for mobbing.

En dag 9.-klassen hadde tentamen i engelsk, skulle de skrive stil. Etter to-tre timer hadde denne eleven skrevet to ord. Da grep Bjørn Arne inn og sa: – Nå trenger du en pause. Vi finner på noe annet!

– Kunne du forlate de andre elevene?

– Ja. Det må ha vært vaktskifte eller lignende.

Lys og lyd

En del av Bjørn Arnes jobb var å holde orden på skolens tekniske utstyr.

– Jeg tok ham med til det tekniske rommet og ba ham hjelpe meg å holde orden der.

Eleven utviklet seg raskt til å bli krumtappen for lys og lyd i alle arrangementene i skolens aula, ut ungdomsskolen.

Bjørn Arne har fortsatt kontakt med den tidli-

gere eleven: – Han sier denne tekniske praksisen endret livet hans. Det hjalp ham til bedre selvfølelse, han kom seg gjennom skolen. Ikke minst hjalp det ham i yrkesvalget: Han ble elektriker.

– Flaks

– Avgjørelsen med å gi ham tekniske oppgaver kom spontant. At vi hadde oppgaver som traff interessene hans, var et rent lykketreff. Det var også flaks at jeg hadde mulighet til å bestemme det!

– Dette skjedde for mange år siden. Skolene hadde ikke samme støtteapparat da som nå, og i dag ville det nok ha betydd mer papirarbeid, ifølge Bjørn Arne.

– Ordningen fungerte sånn til de grader for denne eleven, forteller Bjørn Arne: – Han fikk en posisjon med ansvar, han fikk tillit, og han fortjente tillit. Å jobbe med det praktiske gjorde det også lettere for ham å konsentrere seg om teoretiske fag.

– Hvordan gikk det med engelsktentamen?

– Han måtte jo ta engelsk senere. Men han oppnådde funksjonell engelsk og evnen til å uttrykke seg både skriftlig og muntlig på språket.

– Denne eleven er jo ikke noe særtilfelle når det gjelder praktisk læring. Mange elever trenger en mer praktisk skolehverdag!

Han fikk en posisjon med ansvar, han fikk tillit, og han fortjente tillit.

Bjørn Arne Sørslett (54)
lærer ved Bøler skole i Oslo

Har du opplevd et gyllent øyeblikk? Kontakt: redaksjonen@utdanningsnytt.no

EDUCATOR OF TOMORROW'S GENIUSES?

// CHARLIE EINSTEIN

The future of learning begins
at Sett. For those who want to
inspire and be inspired.

REGISTER HERE TO GET
A 10% DISCOUNT!

8 APRIL 2025 KISTAMÄSSAN, STHLM

KRYSSORD

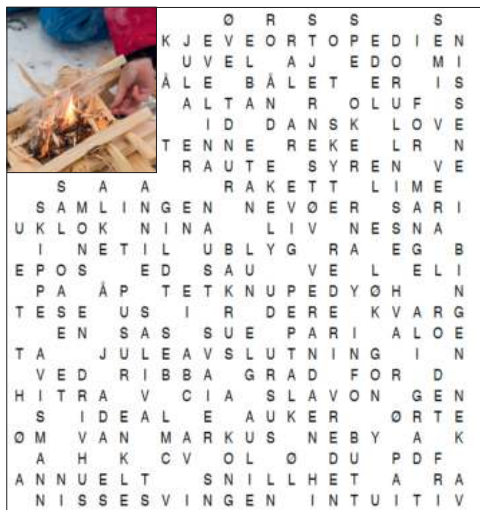
Løsningssetningen med navn og adresse sendes til: kryssord@utdanningsnytt.no før 4. februar.
 To vinnere får boksjekk og heder og ære i neste nummer.

					STJELE VESKE		KOM- MUNE	FIKTIV BANDE- LEDER	LIVVAKT, HOFF OG KRIGS- FØLGE	CIRKA LAVERE	TYSK PARTI STERKT ARNE AS	FUGLER	BE- HANDLE TALL	
					BY							ROGN		
					UNION ASCEN- DENTEN						ELVA BRUKES I SJENE- VER	GEIP		
								RAKK TRYKK- ENHET (DEKK)	SITTE TIL HEST AKTIVI- TET		ÅSSIDE TITTEL		SMILE	
					REGENT		OVER- FLOD HAGL					KLUBB FILT- STØVEL		TØFF OG SELV- SIKKER
					KOM- MUNE FRA BELGIA					BÅT			UTROP	
										SMELL			ERNVÆRE	
REKKE		MYNTER = VIETNAM		SAMT NEODYM	SVIMMEL			TVERR- TRE	REFLEK- SJON	HEISE- INN- RETNING	REMA- APP DRØY	5 ML	SNURPE BAKVERK	
NORSK- BOK FRA 60-TAL- LET	“							TITTET SAND, GRUS OG STEIN						
ELV I SIBIR				“ SITAT CHURC- HILL GÅ					GREP UNIVERS- ITET		MARK- EDS- PLASS	STOFF		
				NESTOR «HELLIG TALL»				ANGER				KESAM DANSK AVIS		
HA VI				KOM- MUNE SKØY								HEGREM 2025	UN G	
				AV- FØRING	BY			TYPE PLAST DATA- MASKIN	AVGIFT = SPANIA RIMELIG			EINSTEIN- IUM UTROP		
MOPED- MERKE ÅRE								SUR- STOFF	UNDER- VANNS- NESE PÅ BÅT	TETT- STED		ALT I ORDEN REISE	OM- KOMME	
				METALL- BEAR- BEIDER				SKO- MERKE BEILERE		” INNI		SKJEL- VER		
KRIGS- FORRÅD		PRO- SJEKTIL FAMILIE- TERAPI						DONG- MERKE MINERAL		FØR EU OG EF	UTFLUKT DRIKKER	BRUTAL- ITET	MOTOR- KUTTER BANNING	
				... WEST- ERLIN				LETT- KLINKER				OVERTA; FÅ		SAAB- MODELL 1955-1974
... SEIER- STAD FARTS- GRENSE					TELT PARTI			MAUD ANGE- LICA... SOLGUD				★	PRON.	
				GUDS- TJEN- ESTE HJØRNE					KAFFE- KJELE			STOFF NOR- RØNT VERK	TÅKE ET PAR TØRKET SJØGRESS	
INN- VOLLER		HARSK REKKER		KONGE SLURK	”	MUNTLLIG ANLEGG				REDUK- SJON I ANTALL SPILLERE	TREET 5. TONE UTROP			
													... AUNLI AVISA NORD- LAND	
EUROPA- VEI					YTRIUM			KJEMME						
KOBOLT- MINERAL; KOBOLT- BLOMST													REDE	

LØSNINGER

Kryssord nr 11

VINNERNE: Reidun Prestbø, Oslo, og Trine Lauten, Frogner. Premien er hver sin boksjekk på kr. 500. Vi gratulerer!

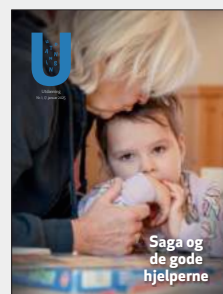
Quiz

1. 1480 meter
2. Verdens dyreste kaffe
3. Krokodillen
4. Seks
5. Klara
6. Sau
7. «Her kommer vinteren. Her kommer den kalde fine tida»
8. Mer (0,56 liter)
9. 2028
10. Blekkspruter
11. Frigg
12. På øya Tenerife
13. Peanuts
14. Poteten (men også tomat, paprika, chilli, aubergin og tobakk)
15. Et friskt olivenblad

Kvar fredag publiserer me ein nettquiz på utdanningsnytt.no. Her finn du nye og tidlegare quizar: utdanningsnytt.no/tag/quiz

BLADENE VÅRE

Utdanningsforbundet gir ut medlemsblad og fire tidsskrifter. Alle publikasjonene er redaksjonelt uavhengige og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsomplakatens regler for god presseetikk.

Som medlem i Utdanningsforbundet kan du få medlemsbladet Utdanning på papir eller digitalt. Neste utgave kommer 14. februar.

I tillegg kan du velge ett av disse tidsskriftene kostnadsfritt:

Første steg
Tidsskrift for barnehagelærere.
Tre utgaver pr år.

Bedre Skole
fra førsteklasse til lærerutdanning.
Fire utgaver pr år.

Yrke
Fokus på yrkesopplæring.
Fire utgaver pr år.

Spesialpedagogikk
Fag- og forsknings-tidsskrift.
Fire utgaver pr år.

MIN SIDE

Administrer abonnementene dine på www.udf.no/min-side eller kontakt medlemservice om du har spørsmål medlem@udf.no, tlf.: 24 14 20 00

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

UTDANNINGSFORBUNDET

Besøksadresse: Hausmanns gate 17, Oslo
Postadresse: Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo. Telefon: 24 14 20 00

UKAST

En podkast fra **UTDANNINGSNYTT**

I over 40 år har elever blitt mobbet på skolene i Drangedal. Mary-Anne (58), Knut (40) og Per (29) gruet seg til nesten hver eneste skoledag i oppveksten i den lille Telemarks-bygda.

En rasistisk gruppe truet med å bombe Sagene skole dersom elever med mørk hud gikk i 17. mai-toget. Hør den dramatiske historien.

Svart eller mørk? Hen eller ikke-binær? Legning eller seksuell orientering? Handikap eller funksis? Her lærer du hva du skal si.

Kortvokste Herman Falang (19) tror all oppmerksomheten han får for høyden sin kan brukes som en fordel i læreryrket.

Sverige har opplevd flere skoleangrep de siste årene. Hør historien om da en 15 år gammel elev ville drepe lærere og medelever.

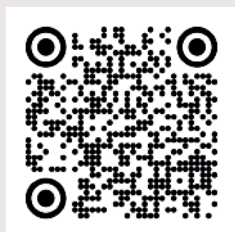
Lærere deler sine beste og verste erfaringer fra klasserom og barnehager. Her får du en smak av lærerlivet!

Sjenerte barn trives dårligere i barnehagen enn andre. Her får du tips om hvordan du kan hjelpe de sjenerte barna.

Hvordan er det å ta imot klassen sin for første gang som nyutdannet lærer? Og hvordan er det å være en seksåring?

Her kan du høre på podkastene – helt gratis!

Også tilgjengelig på der du lytter til podkast.